नेपाल सरकार

भूमि व्यवस्था, सहकारी, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय

सिंहदरबार, काठमाडौं

पत्र संख्या:- २०८३।०८४

चलानी नं.:- ६८

मितिः २०८३/०५/०३

विषयः- बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०८३ सम्बन्धमा ।

श्री प्रदेश नीति /योजना आयोग (सबै),
श्री जिल्ला समन्वय समिति,
श्री नगरपालिका (सबै),
श्री गाउँपालिका (सबै) ।

बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम (ब.उ.शि.नं. ३६५००१०६) कार्यान्वयनको लागि आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा ६५ को उपदफा (४) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी नेपाल सरकार (मा. मन्त्रिस्तर) को मिति २०८३/०५/०२ को निर्णयानुसार स्वीकृत **बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०८३** यसैसाथ संलग्न गरी पठाईएको बेहोरा अनुरोध छ। स्वीकृत कार्यविधिको परिधिभित्र रही बहुक्षेत्रीय पोषण योजना-तेस्रो (२०८०/०८१-२०८७/०८८) ले लिएको लक्ष्य, उद्देश्य तथा अपेक्षित नतिजा हासिल गर्न क्रियाकलापगत वार्षिक लक्ष्य निर्धारण सहितको कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्ययोजना स्वीकृत गरी कार्यान्वयन गर्नुहुनु अनुरोध छ।

(दीपेश कट्टेल)
शाखा अधिकृत

बोधार्थः

श्री सूचना तथा प्रविधि शाखाः सम्बन्धित निकायमा ईमेल गरिदिनुहुन साथै वेबसाईटमा अपलोड गरिदिनुहुन।

बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०८३

भूमि व्यवस्था, सहकारी, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय

सिंहदरबार, काठमाडौं

२०८३

बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०८३

प्रस्तावनाः मुलुकबाट कुपोषण अन्त्यको लागि गुणस्तरीय पोषण सेवाको उपलब्धता र पहुँचको सुनिश्चतता गर्दै मानव जीवनचक्रमा पोषणको अवस्था सुधार गर्ने लक्ष्य सहित नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्बाट मिति २०८०/१०/१४ मा स्वीकृत भई कार्यान्वयनमा आएको बहुक्षेत्रीय पोषण योजना-तेस्रो (२०८०/०८१-२०८७/०८८) ले लिएको लक्ष्य, उद्देश्य तथा अपेक्षित नतिजा हासिल गर्न सञ्चालन हुने बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमको कार्यान्वयनमा सहजीकरण गर्न आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा ६५ को उपदफा (४) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी मन्त्रालयले यो कार्यविधि जारी गरेको छ।

परिच्छेद १
प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भः (१) यो कार्यविधिको नाम 'बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०८३ रहेको छ।

(२) यो कार्यविधि स्वीकृत भएको मितिदेखि लागू हुनेछ।

२. परिभाषाः विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमाः

क. “कार्यक्रम” भन्नाले बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमलाई सम्झनुपर्छ।

ख. "कार्यालय" भन्नाले गाउँ/नगर कार्यपालिकाको कार्यालय सम्झनुपर्छ।

ग. "निर्देशक समिति" भन्नाले गाउँपालिका/नगरपालिका स्तरीय पोषण तथा खाद्य सुरक्षा निर्देशक समितिलाई सम्झनुपर्छ।

घ. “नीति/योजना आयोग” भन्नाले सम्बन्धित प्रदेशको नीति तथा योजना आयोगको रुपमा काम गर्ने निकायलाई सम्झनुपर्छ।

ङ. "मन्त्रालय" भन्नाले बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने भूमि व्यवस्था, सहकारी, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयलाई सम्झनुपर्छ।

च. “योजना” भन्नाले बहुक्षेत्रीय पोषण योजना तेस्रोलाई सम्झनुपर्छ।

छ. “सचिवालय” भन्नाले गाउँपालिका/नगरपालिका स्तरीय पोषण तथा खाद्य सुरक्षा निर्देशक समितिको सचिवालय सम्झनुपर्छ।

ज. "सभा" भन्नाले नेपालको संविधानको धारा २२२ बमोजिमको गाउँसभा र धारा २२३ बमोजिमको नगरसभालाई सम्झनुपर्छ।

झ. “सहजकर्ता” भन्नाले बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम अन्तर्गतका पोषण सहजकर्तालाई सम्झनु पर्छ।

ञ. "सहजीकरण समिति" भन्नाले वडा स्तरीय पोषण तथा खाद्य सुरक्षा सहजीकरण समिति सम्झनु पर्छ।

ट. “स्थानीय तह” भन्नाले गाउँपालिका तथा नगरपालिकालाई सम्झनु पर्छ।

३. उद्देश्य: यस कार्यविधिका उद्देश्य देहाय बमोजिम रहेका छन्;

क. नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय तहले सञ्चालन गर्ने बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि सहजीकरण गर्ने,

ख. बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमसँग सम्बन्धित योजना तर्जुमा, संस्थागत व्यवस्थापन, कार्यान्वयन, लेखा तथा लेखापरीक्षण, अनुगमन, मूल्याङ्कन, प्रतिवेदनका सम्बन्धमा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने निकायलाई सहजीकरण गर्ने,

ग. गर्भवती, सुत्केरी महिला, दुई वर्षमुनिका बालबालिका र किशोरीलाई आवश्यक पर्ने पोषण सुनिश्चितताको लागि स्थानीय तहमा सहजीकरण गर्ने।

४. कार्यक्षेत्रः बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम अन्तर्गत सङ्घ, प्रदेश तथा स्थानीय तहमा सञ्चालन गरिने पोषण सुधारका कार्य यस कार्यविधिको कार्यक्षेत्र हुनेछ।

परिच्छेद २
कार्यक्रम कार्यान्वयन

५. निर्देशक समितिको बैठकः (१) बहुक्षेत्रीय पोषण योजना तेस्रो (आ.व. २०८०/०८१-२०८७/०८८) को परिच्छेद ६ को बुँदा नं. ६.१.८ बमोजिम गाउँ/नगरस्तरीय पोषण तथा खाद्य सुरक्षा निर्देशक समितिको बैठक कम्तिमा त्रैमासिक रुपमा बस्नु पर्नेछ।

(२) समितिको भूमिकालाई प्रभावकारी बनाउन कार्यक्रम तर्जुमा, सञ्चालन, अनुगमन, समिक्षा एवं समन्वयका विषयमा छलफल तथा निर्णय गर्नुपर्छ।

नेपाल सरकार
संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

(३) बैठक बस्दा समितिका सदस्यको सहभागिता सुनिश्चित गर्न कार्यपालिका तथा वडा समितिको बैठकको अघि वा पछि समय मिलाई गर्न सकिनेछ।

६. एकीकृत कार्ययोजना तयार गर्नुपर्नेः बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न स्थानीय तहले देहायबमोजिम गर्नुपर्नेछः

(१) बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम अन्तर्गत प्राप्त बजेटको बाँडफाँट सभाबाट स्वीकृत गर्नुपर्नेछ।

(२) स्वीकृत बजेटको क्रियाकलापगत बाँडफाँट निर्देशक समितिको सिफारिसमा कार्यपालिकाबाट गर्नुपर्नेछ। यसरी बाँडफाँट गर्दा नेपाल सरकार र युरोपियन युनियनबीच भएको वित्तीय सहायता सम्झौतामा अनुदानसँग आबद्ध गरिएका सूचकहरु (Disbursement Linked Indicators: DLIs) हासिल गर्ने सुनिश्चितता गर्नुपर्नेछ।

(३) उपदफा (२) बाहेक पोषण सुधारको स्थानीय आवश्यकता बमोजिम गाउँपालिका/नगरपालिकाले प्राप्त गरेको समानीकरण अनुदान तथा आन्तरिक स्रोतबाट समेत विनियोजन गरी क्रियाकलापगत रुपमा बाडफाँट गर्न सकिनेछ।

(४) उपदफा (२) र (३) बमोजिमका क्रियाकलापगत बाँडफाँटको कार्यान्वयन कार्ययोजना अनुसूची १ बमोजिमको ढाँचामा तयार गरी निर्देशक समितिबाट स्वीकृत गर्नुपर्छ। यस्तो कार्ययोजना तयार गर्दा नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र अन्य स्रोतबाट प्राप्त रकमको क्रियाकलापगत बाँडफाँटमा दोहोरोपना नहुने सुनिश्चितता गर्नुपर्नेछ।

(५) पोषणको क्षेत्रमा कार्य गर्न स्वीकृति प्राप्त गरेका साझेदार संघसंस्थाले स्थानीय तहसँगको समन्वयमा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नुपर्नेछ।

(६) यस कार्यक्रम अन्तर्गतका वार्षिक क्रियाकलापको छनौट र स्वीकृति यस कार्यविधिका अतिरिक्त स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ बमोजिम हुनेछ।

(७) विशेष कारणबस उपदफा (१) बमोजिम सभाबाट कार्यक्रम स्वीकृत हुन छुट भई गाउँ/नगर कार्यपालिकाबाट स्वीकृत गरी कार्यान्वयन भएको अवस्थामा लगत्तै बस्ने सभाबाट कार्यक्रमको अनिवार्य अनुमोदन गर्नुपर्नेछ।

नेपाल सरकार
संघीय मामिला, सहकारी, बहुक्षेत्रीय गरिबी तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

(८) स्वीकृत कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्ययोजनाको प्रति भाद्र १५ गते भित्र मन्त्रालयमा पठाउनु पर्नेछ।

७. वार्षिक लक्ष्य तोक्नु पर्नेः मन्त्रालयले बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम अन्तर्गत DLIs सँग आबद्ध हुनेगरी वार्षिक लक्ष्य तोक्न सक्नेछ। सोही आधारमा गाउँ/नगरपालिकाले मन्त्रालयबाट तोकिएको लक्ष्य हासिल गर्न क्रियाकलापगत लक्ष्य निर्धारण गरी कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नुपर्नेछ।

८. नियमित तथा लक्षित कार्यक्रम: बहुक्षेत्रीय पोषण योजना तेस्रोले लिएको लक्ष्य हासिल गर्न बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम अन्तर्गत देहाय बमोजिम नियमित र लक्षित कार्यक्रम सञ्चालन हुनेछन्:

(१) सबै गाउँपालिका तथा नगरपालिकामा नियमित कार्यक्रम कार्यान्वयन हुनेछ।

(२) तुलनात्मक रूपमा कुपोषणको समस्या बढी रहेका स्थानीय तहमा नियमित कार्यक्रमको अतिरिक्त लक्षित कार्यक्रम सञ्चालन हुनेछ।

९. कार्यक्रम कार्यान्वयनः बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमको लागि प्राप्त सशर्त अनुदानबाट नियमित र लक्षित कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने स्थानीय तहले देहाय बमोजिमका कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नुपर्नेछ।

क.सं.	विषयगत मन्त्रालय बजेट सूचना प्रणाली (LMBIS) का क्रियाकलाप	सम्पन्न गर्नुपर्ने क्रियाकलाप			
		क्रियाकलाप नं.	लक्षित कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने स्थानीय तह	नियमित कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने स्थानीय तह	
				पोषण सहजकर्ताको प्रबन्ध भएका	पोषण सहजकर्ताको प्रबन्ध नभएका
१	२.७.१६.१२ पोषणमैत्री स्थानीय शासन प्रवर्द्धन	१	पोषण सुधारको लागि सामाजिक व्यवहार परिवर्तन सम्बन्धी क्रियाकलाप	पोषण सुधारको लागि सामाजिक व्यवहार परिवर्तन सम्बन्धी क्रियाकलाप	पोषण सुधारको लागि सामाजिक व्यवहार परिवर्तन सम्बन्धी क्रियाकलाप

		२	उद्यमशीलता विकास तालिम	उद्यमशीलता विकास तालिम	
		३	'पोषणमैत्री नमूना गाउँ' कार्यक्रम		
		४	पोषण संवेदनशील तथा पोषण विशेष क्षेत्रका क्रियाकलाप	पोषण संवेदनशील तथा पोषण विशेष क्षेत्रका क्रियाकलाप	पोषण संवेदनशील तथा पोषण विशेष क्षेत्रका क्रियाकलाप
		५	क्षमता विकास कार्यक्रम	क्षमता विकास कार्यक्रम	क्षमता विकास कार्यक्रम
२	२.७.१६.१३ सुनौला हजार दिनका विपन्न महिलाको पोषण सुधारको लागि आयआर्जन अनुदान	१	लक्षित समूह छनौट गरी अनुदान प्रदान	लक्षित समूह छनौट गरी अनुदान प्रदान	
३	२.७.१६.१४ बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमका पोषण सहजकर्ताको पारिश्रमिक	१	पोषण सहजकर्ताको पारिश्रमिक भुक्तानी	पोषण सहजकर्ताको पारिश्रमिक भुक्तानी	

१०. पोषणमैत्री स्थानीय शासन प्रवर्द्धनः यस अन्तर्गत देहाय बमोजिमका कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्नेछ।

(१)पोषण सुधारको लागि सामाजिक व्यवहार परिवर्तन र सञ्चारः

नेपाल सरकार
भूमि व्यवस्था, सहकारी, गरिबी निवारण मन्त्रालय ...
सिंहदरबार, काठमाडौं

क. सामाजिक व्यवहार परिवर्तन सम्बन्धी क्रियाकलाप छनौट गर्दा लक्षित समूदायको सहभागिता एवम् संलग्नता सूनिश्चित गरी स्थानीय आवश्यकता र औचित्यताका आधारमा गर्नुपर्नेछ।

ख. छनौट भएका क्रियाकलाप सञ्चालन गर्दा पोषण अवस्था कमजोर रहेका बस्ती/टोल/गाउँ तथा समूदायलाई प्राथमिकता दिनुपर्नेछ।

ग. सामाजिक व्यवहार परिवर्तन र सञ्चार सम्बन्धी कार्यक्रमलाई समूदायको अपनत्व हुने गरी अभियानमूलक रुपमा सञ्चालन गर्नुपर्नेछ।

घ. सामाजिक व्यवहार परिवर्तनसँग सम्बन्धित क्रियाकलापको छनौट र कार्यान्वयन गर्दा कार्यविधिको अनुसूची २ तथा मन्त्रालयबाट प्रकाशित सामाजिक व्यवहार परिवर्तन तथा सञ्चार कार्यान्वयन स्रोत पुस्तिकालाई समेत आधार लिनुपर्नेछ।

(२) उद्यमशीलता विकास तालिमः

क. बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम अन्तर्गत पोषण सुधारको लागि आयआर्जन अनुदान प्राप्त गर्ने लाभग्राहीलाई व्यावसायिक कार्ययोजना अनुसार उद्यमशीलता तथा सीप विकास तालिम समूदायतहमै प्रदान गर्नुपर्नेछ।

ख. व्यावसायिक कार्ययोजनाको आधारमा आवश्यकतानुसार छुट्टाछुट्टै समूह बनाई तालिम प्रदान गर्नुपर्नेछ।

ग. समूदायस्तरमा प्रदान गरिने यस्तो तालिममा अन्य कार्यक्रमका लाभग्राही समेत सहभागी गराउन सकिनेछ।

(३) पोषणमैत्री नमूना गाउँ कार्यक्रमः

क. लक्षित कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न सशर्त अनुदान प्राप्त गरेका स्थानीय तहले आफ्नो क्षेत्रभित्रको कम्तिमा एउटा बस्ती/टोल/गाउँमा अनिवार्य रुपमा पोषणमैत्री नमूना गाउँ कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नुपर्नेछ।

ख. बस्ती/टोल/गाउँ छनौटः यो कार्यक्रम सञ्चालन गर्न स्थानीय तहले देहायका सूचकमा अनुसूची ३ मा तोकिएको अङ्कभार बमोजिम प्राथमिकीकरण गरी बस्ती/टोल/गाउँ छनौट गर्नुपर्नेछः

१. अति शीघ्र कडा कुपोषण (Severe Acute Malnutrition: SAM) र मध्यम शीघ्र कडा कुपोषण (Moderate Acute Malnutrition: MAM) भएका बालबालिकाको संख्या,

२. लाभन्वित समूह भित्र सुनौला हजार दिनका महिलाको संख्या,

३. लाभान्वित समूह भित्र विपन्न समूदायका घरधुरीको प्रतिशत,

४. सामाजिक रूपमा पछाडि परेका वर्ग समूदायको बाहुल्यता,

५. लाभान्वित समूहको पोषण सेवासँगको पहुँच,

६. खाद्य सङ्कट तथा जोखिमको अवस्था।

ग. कार्यक्रम हुने बस्ती/टोल/गाउँको छनौट निर्देशक समितिको सिफारिसमा गर्नुपर्नेछ। यसरी छनौट भएको बस्ती/टोल/गाउँभित्रका लाभग्राही छनौट गर्दा वडा स्तरको पोषण तथा खाद्य सुरक्षा सहजीकरण समितिको सिफारिस समेतका आधारमा गर्नुपर्नेछ।

घ. कार्यक्रमबाट लाभान्वित हुने बस्ती/टोल/गाउँको लक्षित समूहको भेलाबाट अनुसूची ४ बमोजिमको ढाँचामा पोषण सुधारको कार्ययोजना र कार्यक्रम सञ्चालनको प्रस्ताव तयार गरी कार्यालयमा पेश गर्नुपर्नेछ। यस्तो कार्ययोजना र प्रस्ताव तयार गर्न पोषण सहजकर्ता र सम्पर्क शाखा प्रमुखले समन्वय र सहजीकरण गर्नुपर्नेछ।

ङ. समूहबाट पेश भएको प्रस्ताव कार्यालयले आवश्यकतानुसार परिमार्जन पश्चात स्वीकृत गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्नेछ।

च. यस्तो कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि सशर्त अनुदान प्राप्त नगरेका स्थानीय तहले समेत स्थानीय आवश्यकता र स्रोत उपलब्धताको आधारमा पोषणमैत्री नमूना गाउँ कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न सक्नेछन्।

(४)पोषण संवेदनशील तथा पोषण विशेष कार्यक्रमः

क. पोषणमैत्री स्थानीय शासन प्रवर्द्धन अन्तर्गत पोषण सुधारको लागि सामाजिक व्यवहार परिवर्तन सम्बन्धी क्रियाकलाप, आयआर्जन अनुदान प्राप्त गर्न लाभग्राहीको व्यावसायमुलक कार्ययोजना बमोजिम उद्यमशीलता विकास तालिम, पोषणमैत्री नमूना गाउँ कार्यक्रम कार्यान्वयन तथा क्षमता विकास

कार्यक्रमसम्बन्धी क्रियाकलाप तर्जुमा गरेपछि पोषण संवेदनशील तथा पोषण विशेष क्षेत्रका अन्य क्रियाकलाप तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

ख. पोषण संवेदनशील (कृषि, पशु, शिक्षा, महिला तथा बालबालिका, खानेपानी तथा सरसफाइ र शासकीय प्रबन्ध) र पोषण विशेष (आधारभूत स्वास्थ्य) क्षेत्र तर्फका कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा 'पोषणमैत्री स्थानीय शासन कार्यविधि, २०८०' ले निर्धारण गरेका विषयक्षेत्रगत सूचक हासिल हुने गरी गर्नुपर्नेछ।

ग. पोषण संवेदनशील तथा पोषण विशेष क्षेत्रका क्रियाकलाप छनौट गर्दा स्थानीय आवश्यकता र प्राथमिकता बमोजिम अनुसूची ५ मा आधारित भई गर्नुपर्नेछ।

(५) क्षमता विकास कार्यक्रमः उपदफा (१), (२), (३) र (४) मा उल्लिखित क्रियाकलापका अतिरिक्त पोषणमैत्री स्थानीय शासन प्रवर्द्धन उपशिर्षकबाट स्थानीय जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीको पोषणसँग सम्बन्धित क्षमता विकास र समितिको क्रियाशीलताका लागि बैठक व्यवस्थापन लगायत अत्यावश्यक व्यवस्थापकीय क्रियाकलाप सञ्चालन गर्न सकिनेछ।

११. सुनौला हजार दिनका विपन्न महिलाको पोषण सुधारको लागि आयआर्जन अनुदानः

(१) लक्षित समूदाय र लाभग्राही छनौटः निर्देशक समितिको सिफारिसमा कार्यपालिकाले पोषणको अवस्था सबैभन्दा कमजोर रहेका विपन्न समुदायबाट सुनौला हजार दिनका २५ जना महिला लाभग्राही छनौट गर्नुपर्नेछ। यसरी लाभग्राही छनौट गर्दा कार्यविधिको अनुसूची ६ बमोजिम स्थानीय तहको पोषण पार्श्वचित्रलाई आधार लिनुपर्नेछ। छनौट भएका लाभग्राही मध्येबाट एक जना संयोजक तोकि सम्पूर्ण लाभग्राही सहितको एक समूह गठन गर्नुपर्नेछ।

(२) लाभग्राहीको छनौट गर्दा आवश्यकता अनुसार वडा स्तरीय समन्वय तथा सहजजीकरण समितिको सिफारिस लिन सकिनेछ।

(३) एउटै बस्ती/टोल/गाउँमा सुनौला हजार दिनका विपन्न महिलाको संख्या २५ जना भन्दा कम भएमा उपलब्ध भएसम्म नजिकका अन्य बस्तीबाट मापदण्ड अनुसारका लाभग्राही छनौट गर्न सकिनेछ।

(४) लाभग्राहीको विवरणः कार्यालयले छनौट भएका लाभग्राहीको पोषणसम्बन्धी तथ्याङ्क सहितको विवरण अनुसूची ७ बमोजिमको ढाँचामा तयार गरी अद्यावधिक गर्नु पर्नेछ।

(५) कार्ययोजना र सामुहिक प्रतिवद्धताः उपदफा ४ बमोजिम विवरण अद्यावधिक भएका लाभग्राहीले अनुसूची ८ बमोजिमको उद्यमशीलता विकास र पोषण सुधार कार्ययोजना तयार गर्नुपर्छ। हरेक लाभग्राहीको कार्ययोजना तयार भएपश्चात उपदफा (१) बमोजिम गठन भएको समूहले पोषण सुधार सम्बन्धी अनुसूची ९ बमोजिम सामुहिक प्रतिवद्धता सहित लाभग्राहीहरूको छुट्टाछुट्टै कार्ययोजना कार्यालयमा पेश गर्नुपर्छ।

(६) सम्झौता गर्नेः कार्यालयले अनुसूची १० बमोजिम हरेक लाभग्राहीसँग छुट्टाछुट्टै अनुदान सम्झौता गर्नुपर्नेछ। कार्यालयको तर्फबाट सम्झौता गर्दा उपदफा (४) बमोजिमको कार्ययोजना समेत संलग्न गरी लक्षित समूदाय रहेको स्थानमै उपस्थित भई गर्नुपर्नेछ।

(७) अनुदान रकम प्रदानः छनौट भएका लाभग्राहीलाई जनही रू. २५,०००।०० (पच्चिस हजार) को दरले पोषण सुधारका लागि आयआर्जन अनुदान उपलब्ध गराउनुपर्नेछ। प्राप्त बजेट सीमा भन्दा छनौट भएका लाभग्राहीको संख्या बढी भएमा स्थानीय तहले आफ्नो स्रोतबाट थप बजेट व्यवस्था गरी बाँकी लाभग्राहीलाई अनुदान उपलब्ध गराउन सक्नेछ।

(८) अनुदान रकम २५ जना भन्दा बढी लाभग्राहीलाई उपलब्ध गराउन पुग्नेगरी प्राप्त भएको अवस्थामा जनही रू. २५,०००।०० (पच्चिस हजार) भन्दा कम नहुनेगरी उपदफा (३) अनुसार लाभग्राही थप गर्न सकिनेछ।

(९) तालिम/अभिमुखीकरण प्रदान गर्नेः छनौट भई सम्झौता गरिएका लाभग्राहीलाई निजहरुको कार्ययोजना अनुसार अनुदानको उपयोग, पोषण सुधार र व्यवसायिक सीप विकास तालिम/अभिमुखीकरण प्रदान गरी अनुदान रकम उपलब्ध गराउनु पर्नेछ।

(१०) बैंक खातामा रकम उपलब्ध गराउनेः अनुदान रकम अनिवार्य रुपमा सम्बन्धित लाभग्राहीको बैंक खातामा जम्मा हुनेगरी उपलब्ध गराउनु पर्नेछ।

(११) नगद लागत सहभागिता बाध्यकारी नहुनेः अनुदान रकम प्रदान गर्दा लाभग्राहीको नगद सहभागिता बाध्यकारी बनाउन पाईने छैन। तर, लाभग्राहीबाट शारिरीक श्रम तथा स्थानीय सामग्रीको व्यवस्थापन गरी लागत सहभागिताको सुनिश्चितता गराउन सकिनेछ।

(१२) आयआर्जन अनुदान प्रदान गर्दा कन्टिन्जेन्सी वा सेवा शुल्क कट्टी गर्ने, वा कुनै संघसंस्था मार्फत ऋणको रूपमा परिचालन गर्न/गराउन पाईने छैन।

(१३) यस कार्यक्रमबाट हालसम्म अनुदान नपाएका व्यक्तिलाई मात्र अनुदान उपलब्ध गराउनुपर्नेछ। लाभग्राहीले अनुदानको समुचित उपयोग गरे/नगरेको सुनिश्चितता कार्यालयले गर्नुपर्नेछ।

(१४) उपदफा (१) बमोजिमका समूहका सदस्य मध्येबाट ३ सदस्यीय अनुगमन समिति गठन गर्नुपर्नेछ।

(१५) गठन भएका समूह तथा समितिको परिचालन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था गाउँ/नगरपालिकाले तोके बमोजिम हुनेछ। समूहका सदस्यहरूलाई पोषण सम्बन्धी सचेतना, अभिमुखीकरण, आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तिकरणको लागि क्षमता विकासका साथै सामाजिक व्यवहार परिवर्तन र सो को सञ्चारका लागि घरभेट, अनुभव आदान प्रदान, अन्तर्क्रिया, अवलोकन लगायतका कार्यहरू कार्यालयले गर्नुपर्छ। यसमा आवश्यक समन्वय गर्ने जिम्मेवारी पोषण सम्पर्क व्यक्ति र पोषण सहजकर्ताको हुनेछ।

(१६) लाभग्राहीहरू त्रैमासिक रुपमा उपयुक्त स्थानमा भेला भई सुरक्षित मातृत्व, पोषण तथा खाद्य सुरक्षा र अनुदान लिई सञ्चालन गरिएका व्यवसायको अवस्था लगायतका विषयमा अनुभव आदानप्रदान गर्नुपर्नेछ। यस्तो छलफलबाट कार्यक्रमको प्रगति, समीक्षा गरी कार्यान्वयन चुनौति एवं समाधानका उपाय समेटी अनुगमन समितिले उपदफा (१२) बमोजिमको प्रतिवेदन तयार गरी कार्यालयमा पेश गर्नुपर्नेछ। पोषण सहजकर्ताले यस कार्यमा आवश्यक समन्वय र सहजीकरण गर्नुपर्नेछ।

(१७) पोषण सुधारको लागि आयआर्जन अनुदान प्राप्त गरेका लाभान्वित घरपरिवारको विवरण कार्यालयले अनुसूची ११ को ढाँचामा राख्नुपर्नेछ।

(१८) लाभान्वित समूहका सदस्यहरूले प्राप्त गरेको अनुदानबाट सञ्चालित आयआर्जन र पोषण सुधारका क्रियाकलापको सम्पर्क शाखाले अनुगमन गरी अनुसूची १२ बमोजिमको प्रतिवेदन त्रैमासिक रूपमा कार्यालयमा पेश गर्नुपर्नेछ।

१२. कार्यक्रमका लाभग्राहीः (१) पोषण संवेदनशील कार्यक्रमका लाभग्राही कम्तिमा ९० प्रतिशत सुनौला हजार दिनका महिला, किशोर किशोरी तथा पाँच वर्ष मुनिका बालबालिका हुने सुनिश्चितता गर्नुपर्नेछ।

(२) निर्देशक समिति र सहजीकरण समितिको बैठकका सहभागीलाई लाभग्राहीको रूपमा गणना गर्न पाइने छैन।

परिच्छेद ३
बजेट तथा वित्तीय स्रोत परिचालन

१३. बजेट तथा वित्तीय स्रोतः स्थानीय तहमा सञ्चालन हुने कार्यक्रमका लागि आवश्यक बजेट तथा वित्तीय स्रोत व्यवस्थापन तथा परिचालन देहाय बमोजिम हुनेछः

(१) नेपाल सरकारबाट स्वीकृत वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रमको अधिनमा रही यस कार्यविधि बमोजिम कार्यक्रम सञ्चालन गर्न नेपाल सरकारले स्थानीय तहलाई सशर्त अनुदान उपलब्ध गराउनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम स्थानीय तहलाई उपलब्ध हुने अनुदान नियमित र लक्षित कार्यक्रम सञ्चालन हुने गाउँपालिका/नगरपालिका अनुसार छुट्टाछुट्टै हुन सक्नेछ।

(३) मन्त्रालयले निश्चित शर्त र सीमा निर्धारण गरी देहायका सबै वा केही आधारमा सशर्त अनुदान उपलब्ध गराउनेछः

क. कार्यक्रमको प्रकृति (नियमित वा लक्षित कार्यक्रम),

ख. जनसङ्ख्या,

ग. भूगोल,

घ. पोषणको अवस्था,

ङ. अति पिछडिएको तथा लोपोन्मुख समूदायको बाहुल्यता,

च. मानव विकास सूचकाङ्क।

(४) स्थानीय तहले आफ्नो आन्तरिक स्रोत, नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारबाट प्राप्त समानीकरण अनुदान, विशेष अनुदानका साथै निजी, गैर सरकारी क्षेत्र, सहकारी क्षेत्र तथा समुदायसँगको साझेदारीमा पोषण सुधारको लागि कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सक्नेछन्।

१४. स्थानीय तहले लागत साझेदारी गर्नुपर्नेः स्थानीय तहले स्रोत व्यवस्थापनमा देहायबमोजिम लागत साझेदारी गर्नुपर्नेछः

(१) आफ्नो स्रोतबाट समेत स्थानीय प्राथमिकताको आधारमा आवश्यकता अनुसार बजेट विनियोजन गरी कार्यक्रममा लागत साझेदारी गर्नुपर्नेछ।

(२) लक्षित कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने स्थानीय तहले नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारबाट प्राप्त सशर्त अनुदान तथा समानिकरण अनुदानको रकमबाट समेत यस कार्यक्रममा प्राप्त वित्तीय हस्तान्तरणको अनुपातमा निश्चित रकम विनियोजन गर्न सक्नेछन्।

१५. बजेट खर्च सम्बन्धी व्यवस्थाः स्वीकृत कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा कार्यक्रमको लागत अनुमान तयारी, खर्च र सोको लेखाङ्कन प्रचलित कानूनका अलावा देहायका मार्गदर्शनका आधारमा गर्नुपर्नेछः

(१) कार्यक्रमको कोष प्रवाह तथा वित्तीय व्यवस्थापन नेपाल सरकारको विद्यमान आर्थिक ऐन, नियम एवम् सम्बन्धित प्रदेश र स्थानीय तहको आर्थिक कार्यप्रणाली अनुसार हुनेछ।

(२) कार्यक्रमको लागत अनुमान तयार गर्दा स्थानीय दररेटलाई आधार मान्नु पर्नेछ।

(३) कार्यक्रमको बजेट तोकिएबमोजिम बाहेक अन्यत्र खर्च गर्न वा रकमान्तर गर्न पाइनेछैन।

(४) नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारको नियमित कार्यक्रममा दोहोरो पर्नेगरी बजेट विनियोजन गर्न तथा स्वीकृत बजेट गैर सरकारी संस्था, कम्पनी वा फर्म मार्फत खर्च गर्न पाइनेछैन। तर, स्रोत नपुग भएको खण्डमा साझेदारीमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्न बाधा पर्नेछैन।

(५) कार्यक्रमको बजेटबाट पोषण सहजकर्ताको पारिश्रमिक तथा अन्य सुविधा, पदाधिकारी/जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीको क्षमता विकास, निर्देशक समितिको बैठक

सञ्चालन र अत्यावश्यक व्यवस्थापन बाहेक अन्य कुनै पनि प्रकारका प्रशासनिक कार्यमा खर्च गर्न पाईनेछैन।

(६) नेपाल सरकारबाट प्राप्त सशर्त अनुदान चालु आ.व. भित्र खर्च हुन नसकेमा वा निश्चित रकम खर्च भई केहि रकम बाँकी रहेमा नियमानुसार सङ्घीय संचित कोषमा दाखिला गर्नुपर्नेछ।

१६. खर्चको लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदनः कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा खर्चको लेखाङ्कन तथा सोको प्रतिवेदन प्रचलित कानून बमोजिम नेपाल सरकारले तोकेको ढाँचामा गर्नुपर्नेछ।

१७. वित्तीय अनुशासन र पारदर्शिता: (१) यस कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा वित्तीय मितव्ययिताअपनाई वित्तीय अनुशासन र पारदर्शिता कायम गर्नुपर्नेछ।

(२) प्रचलित कानून बमोजिम स्थानीय तहमा हुने सार्वजनिक सुनुवाई तथा सार्वजनिक परीक्षण गर्दा यस कार्यक्रम अन्तर्गतका विषय समेत समावेश गर्नुपर्नेछ।

(३) कार्यालयले कार्यक्रम अन्तर्गत भएका वित्तीय कारोबारको आन्तरिक र अन्तिम लेखापरीक्षण प्रचलित कानून बमोजिम गराउनुपर्नेछ। तोकिएको समयमा लेखापरीक्षण गर्ने/गराउने जिम्मेवारी कार्यालयको हुनेछ।

परिच्छेद ४
मानव संसाधन परिचालन तथा संस्थागत व्यवस्था

१८. प्रदेश पोषण सहजकर्ता सम्बन्धी व्यवस्था: (१) बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम अन्तर्गत सशर्त अनुदानको सम्बन्धित शिर्षकमा बजेट प्राप्त गरेका नीति/योजना आयोगले कार्यक्रम कार्यान्वयनमा सहजीकरण गर्न देहायका योग्यता पुगेको एकजना प्रदेश पोषण सहजकर्ता नियुक्त गर्न सक्नेछ।

क. मान्यताप्राप्त शिक्षण संस्थाबाट जनस्वास्थ्य, पोषण, खाद्य प्रविधि, कृषि तथा पशुविज्ञान विषयमा स्नातक वा सो सरह उपाधि हासिल गरेको,

ख. २१ वर्ष पुरा भई ४५ वर्ष ननाघेको,

ग. प्रचलित कानूनले अयोग्य नठहऱ्याएको।

(२) प्रदेश पोषण सहजकर्ता छनौट गर्दा नीति/योजना आयोगका सचिवको संयोजकत्वमा मुख्यन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयका एक जना सहित दुई

जना अधिकृत प्रतिनिधि रहेको छनौट समिति गठन गरी कम्तिमा १५ दिनको सूचना प्रकाशित गरी खुला प्रतिस्पर्धाबाट छनौट गर्नुपर्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको छनौट समितिले सिफारीस गरेको उम्मेद्वारलाई आयोगले करारमा नियुक्त गर्नुपर्नेछ।

(४) प्रदेश पोषण सहजकर्ताको पारिश्रमिक तथा अन्य सेवा सुविधा प्रचलित कानून बमोजिम नेपाल सरकारको राजपत्राङ्कित तृतीय श्रेणीको कर्मचारी सरह हुनेछ।

(५) प्रदेश पोषण सहजकर्ताको कार्यविवरण अनुसूची १३ बमोजिम हुनेछ। यस कार्यविधिमा उल्लेख भएको अतिरिक्त नीति/योजना आयोगले आवश्यकतानुसार विषयक्षेत्रसँग सम्बन्धित कार्यविवरण थप गर्न सक्नेछ।

१९. पोषण सहजकर्ता सम्बन्धी व्यवस्थाः (१) स्थानीय तहले कार्यक्रम कार्यान्वयनमा सहजीकरण गर्न देहायका योग्यता पुगेको एक जना पोषण सहजकर्ता नियुक्त गरी कामकाजमा लगाउने व्यवस्था गर्नुपर्नेछ।

क. मान्यताप्राप्त शिक्षण संस्थाबाट बाह्र कक्षा (१०+२) वा सो सरह उत्तिर्ण भएको,

ख. कम्तीमा १८ वर्ष पूरा भई ४५ वर्ष ननाघेको,

ग. सम्बन्धित स्थानीय तहमा स्थायी बसोबास भएको,

घ. प्रचलित कानून बमोजिम अयोग्य नभएको।

(२) पोषण सहजकर्ता छनौट गर्दा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको संयोजकत्वमा निजले तोकेका अन्य २ जना कर्मचारी रहेको छनौट समिति गठन गरी कम्तिमा १५ दिनको सूचना प्रकाशित गरी खुला प्रतिस्पर्धाबाट छनौट गर्नुपर्नेछ। यसरी हुने छनौट सम्बन्धी अन्य विषय स्थानीय तहले तोके बमोजिम हुनेछ।

(३) पोषण सहजकर्ता छनौट गर्दा पोषण तथा सामाजिक परिचालनको क्षेत्रमा अनुभव हासिल गरेको, सम्बन्धित स्थानीय तहको विवाहित महिला एवं आर्थिक-सामाजिक रुपमा पछाडि परेको वर्गलाई प्राथमिकता दिनुपर्नेछ।

(४) उपदफा (२) बमोजिम छनौट समितिले सिफारिस गरेको उम्मेदवारलाई कार्यालयले करारमा नियुक्ति गरी कामकाजमा लगाउनु पर्नेछ।

(५) पोषण सहजकर्ताले पोषण सम्पर्क शाखा/विन्दु/सचिवालयको मातहतमा रही कार्य गर्नुपर्नेछ। कार्यालयले प्रतिवेदन तथा समन्वयको लागि कार्यपालिकाको कार्यालय र

लक्षित समूदायको पोषण प्रबर्द्धनमा परामर्श तथा सहजीकरणको लागि समूदायस्तरमा (फिल्ड) हुनेगरी परिचालन हुने गरी निजको कार्यक्षेत्र निर्धारण गर्नुपर्नेछ।

(६) पोषण सहजकर्ताको कार्यसम्पादनको सुपरिवेक्षण तथा मुल्याङ्कन अनुसूची १४ बमोजिमको कार्यविवरणका आधारमा कार्यालयले गर्नुपर्नेछ।

(७) कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन गर्दा कार्यक्रमसँग सम्बद्ध निकायहरू जिल्ला समन्वय समिति, नीति/योजना आयोग तथा मन्त्रालयबाट सञ्चालित क्षमता विकास कार्यक्रम, समीक्षा कार्यक्रम तथा अनुगमनको क्रममा प्राप्त पृष्णपोषणको आधारमा मन्त्रालयबाट स्थानीय तहमा मार्गदर्शन भएमा उक्त मार्गदर्शन समेतलाई कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनको आधार बनाउनु पर्दछ।

(८) यस दफा बमोजिम पोषण सहजकर्ता परिचालन गर्दा हाल कार्यरत पोषण सहजकर्ताको अनुसूची १५ बमोजिम कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन गरी सन्तोषजनक कार्यसम्पादन गर्ने पोषण सहजकर्तालाई निरन्तरता दिनुपर्नेछ।

२०. पोषण सहजकर्ताको पारिश्रमिक तथा अन्य सुविधाः (१) सशर्त अनुदानबाट प्राप्त हुने पोषण सहजकर्ताको पारिश्रमिक तथा अन्य सुविधा प्रचलित कानून बमोजिम स्थानीय तहको कम्तिमा सहायक चौथो तहको कर्मचारी सरह हुनेछ।

(२) सशर्त अनुदानबाट सम्बन्धित शिर्षकमा प्राप्त हुने रकममा नपुग हुने पारिश्रमिक सम्बन्धित स्थानीय तहबाट थप गरी उपलब्ध गराउनुपर्नेछ।

(३) पारिश्रमिकका अतिरिक्त नियमानुसार सामाजिक सुरक्षा कोषमा आवद्धता एवम् महङ्गी भत्ता भुक्तानी सम्बन्धमा स्थानीय तहमा कार्यरत अन्य समान तह र प्रकृतिका कर्मचारीको सेवा सुविधा सरह स्थानीय तहले उपलब्ध गराउनुपर्नेछ।

(४) पोषण सहजकर्ताको पारिश्रमिक तथा अन्य सुविधा स्थानीय तहले अन्य श्रोतबाट व्यवस्थापन गरेको हकमा उक्त शिर्षकमा उपलब्ध रकम कार्यक्रममा खर्च गर्न बाधा पर्नेछैन।

२१. गाउँपालिका/नगरपालिका स्तरीय पोषण तथा खाद्य सुरक्षा सचिवालयः सचिवालय व्यवस्थापन सम्बन्धमा देहाय बमोजिम हुनेछः

(१) स्थानीय तहले योजनाले तोकेका विषयगत क्षेत्रमध्येबाट उपयुक्त विभाग/ महाशाखा/शाखा/इकाइलाई निर्देशक समितिको सचिवालय तोक्नुपर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम तोकिएको विभाग/ महाशाखा/शाखा/इकाइले बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमसँग सम्बन्धित क्रियाकलापको सम्पर्क विन्दुको रुपमा देहाय बमोजिम कार्य गर्नुपर्नेछ।

क. स्थानीय तहको पोषण तथा खाद्य सुरक्षा सचिवालयको व्यवस्थापन गर्ने,

ख. कार्यक्रमको योजना तर्जुमा, बजेट व्यवस्थापन, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा प्रतिवेदन गर्ने कार्यमा समन्वय र सहजीकरण गर्ने,

ग. कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि विषयगत शाखा र पोषणको क्षेत्रमा काम गर्ने संघ-संस्थासँग समन्वय गर्ने,

घ. कार्यक्रमको कार्यान्वयन सम्बन्धी प्रतिवेदन तयार गरी सम्बन्धित निकायमा पठाउने,

ङ. गाउँपालिका/नगरपालिकाले तोके बमोजिमका पोषणसँग सम्बन्धित अन्य कार्यहरू गर्ने।

२२. अनुगमन र प्रतिवेदनः बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम कार्यान्वयनको अनुगमन तथा प्रतिवेदन सम्बन्धमा देहायबमोजिम गर्नुपर्नेछः

(१) कार्यक्रम कार्यान्वयनको अनुगमन स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४, तथा अन्य प्रचलित कानून बमोजिम कार्यालय एवं निर्देशक समितिबाट हुनेछ।

(२) नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारका सम्बन्धित निकायबाट कार्यक्रमको छुट्टाछुट्टै वा संयुक्त अनुगमन हुनेछ। यस कार्यक्रमका विकास साझेदार निकायको सहभागितामा आवश्यकतानुसार संयुक्त अनुगमन समेत गर्न सकिनेछ।

(३) बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने स्थानीय तहले कार्यक्रम कार्यान्वयनको प्रतिवेदन मन्त्रालयको विद्युतीय सूचना प्रणालीमा मासिक रुपमा गर्नुपर्नेछ।

(४) कार्यक्रमको कार्यान्वयन अवस्थाको सम्बन्धमा हरेक त्रैमास समाप्त भएपछि नियमित समीक्षा गरी सोको प्रतिवेदन मन्त्रालयको साथै जिल्ला समन्वय समिति र नीति/योजना आयोगलाई समेत उपलब्ध गराउनुपर्नेछ।

(५) कार्यक्रम अन्तर्गत बजेट प्राप्त गर्ने प्रदेश तथा जिल्ला समन्वय समितिबाट सञ्चालित कार्यक्रमको नियमित प्रतिवेदन मन्त्रालयमा गर्नुपर्नेछ।

परिच्छेद ५

विविध

२३. मन्त्रालयको जिम्मेवारीः मन्त्रालयको जिम्मेवारी देहायबमोजिम हुनेछ।

(१) कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि स्थानीय तहसँग समन्वय, सहजीकरण, क्षमता विकास, कार्यक्रमको अनुगमन र प्रतिवेदन गर्ने,

(२) कार्यक्रम कार्यान्वयनको सन्दर्भमा विषयगत मन्त्रालय, विकास साझेदार र अन्य सरोकारवाला निकायसँग समन्वय गर्ने,

(३) कार्यक्रमको प्राविधिक सहायता परिचालनका लागि साझेदार संस्थासँग सम्पर्क र समन्वय गर्ने।

२४. प्रदेश नीति तथा योजना आयोगको जिम्मेवारी तथा भूमिकाः यस कार्यविधि बमोजिम कार्यक्रम कार्यान्वयनमा नीति/योजना आयोगको जिम्मेवारी तथा भूमिका देहायबमोजिम हुनेछः

(१) प्रदेशस्तरीय पोषण तथा खाद्य सुरक्षा सचिवालयको व्यवस्थापन गर्ने,

(२) बहुक्षेत्रीय पोषण योजना तेस्रोले तोके बमोजिमको लक्ष्य हासिल गर्न सम्बद्ध प्रादेशिक निकायसँग समन्वय गर्दै पोषणको विषयलाई प्रदेशको नीति, योजना, बजेट तथा कार्यक्रममा मूलप्रवाहीकरण गर्ने,

(३) स्थानीय तहमा पोषणको मूलप्रवाहीकरणको लागि गाउँपालिका/नगरपालिका स्तरीय पोषण तथा खाद्य सुरक्षा निर्देशक समितिका पदाधिकारीको क्षमता विकास तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनको सहजीकरण गर्ने,

(४) स्थानीय तहमा पोषणमैत्री स्थानीय शासनको अवलम्बन तथा कार्यान्वयनको लागि सूचकमा आधारित भई अनुगमन र क्षमता विकास गर्ने,

(५) सम्बद्ध प्रादेशिक निकाय, जिल्ला समन्वय समिति तथा आवश्यकतानुसार स्थानीय तहको समेत प्रतिनिधित्व हुनेगरी मन्त्रालयको उपस्थितिमा प्रदेशस्तरीय वार्षिक प्रगति समीक्षा गर्ने।

२५. जिल्ला समन्वय समितिको जिम्मेवारी तथा भूमिकाः यस कार्यविधि बमोजिम कार्यक्रम कार्यान्वयनमा जिल्ला समन्वय समितिको भूमिका देहाय बमोजिम हुनेछः

(१) कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि गाउँपालिका/नगरपालिकासँगको समन्वय/सहजीकरणमा पोषणमैत्री स्थानीय शासनका सूचकमा आधारित भई अनुगमन गर्ने,

(२) अनुगमनबाट देखिएका विषय उपर आवश्यकतानुसार पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने,

(३) कार्यक्रमको कार्यान्वयनमा नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, जिल्ला स्थित पोषणसँग सम्बन्धित सरकारी निकाय र स्थानीय तह बिच समन्वय गर्ने,

(४) यस कार्यक्रम अन्तर्गत जिल्ला स्तरीय समीक्षाको लागि बजेट प्राप्त गरेका जिल्ला समन्वय समितिहरूले जिल्ला स्थित पोषणसँग सम्बन्धित सरकारी निकाय, स्थानीय तहका जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारी एवम् पोषण सहजकर्ता र आवश्यकतानुसार पोषणको क्षेत्रमा सक्रिय गैरसरकारी निकायहरू एवम सामाजिक संघसंस्थाको समेत सहभागिता हुनेगरी वार्षिक समीक्षा गर्ने,

(५) समीक्षा कार्यक्रम गर्नुपूर्व सोको जानकारी मन्त्रालय र नीति/योजना आयोगलाई दिनुपर्नेछ।

२६. प्राविधिक सहायता लिन सकिनेः स्थानीय तहले कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि पोषणको क्षेत्रमा स्थानीय स्तरमा सक्रिय संघ-संस्थासँग आवश्यक प्राविधिक सहायता लिन सक्नेछन्।

२७. प्रचलित कानूनको पालनाः यस कार्यविधिमा उल्लेख भएका विषयको हकमा यसै कार्यविधि बमोजिम र अन्य विषय प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछन्।

२८. पोषणसँग सम्बन्धित कार्यक्रमको मार्गदर्शनको रुपमा रहनेः बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम बाहेक स्थानीय तहमा सञ्चालन हुने पोषणसँग सम्बन्धित कार्य गर्दा अन्यन्त्र व्यवस्था भएको बाहेक यस कार्यविधिलाई आधार मान्नु पर्नेछ। यस कार्यक्रमको संरचना र कार्यशर्त परिवर्तन नभएसम्म आगामी आर्थिक वर्षहरुमा समेत यसै कार्यविधि बमोजिम कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न सकिनेछ।

२९. बाधा अड्काउ फुकाउनेः यस कार्यविधिको कार्यान्वयनको क्रममा कुनै बाधा अड्चन आइपरेमा मन्त्रालयले बाधा अड्काउ फुकाउन सक्नेछ।

३०. खारेजी र बचाउः बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०८२ खारेज गरिएको छ। उक्त कार्यविधि बमोजिम भए/गरेका काम कारबाही यसै कार्यविधि बमोजिम भए/गरेको मानिनेछ।

अनुसूची १

कार्यविधिको दफा ६ सँग सम्बन्धित

एकीकृत कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्ययोजना

आ.व.:

(१) स्थानीय तहः प्रदेशः

(२) आ.व. २०८.../..... को पोषणसँग सम्बन्धित कार्यक्रमको बजेट

क्र.सं.	विवरण	संकेत/कोड	रकम (रु. हजारमा)
१.	गाउँ/नगरपालिकाको कुल बजेट (वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम पुस्तिकाबाट राख्ने)		
२.	बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमको लागि विनियोजित बजेट		
	नेपाल सरकारबाट प्राप्त सशर्त अनुदान	(क)	
	प्रदेश सरकारबाट प्राप्त सशर्त अनुदान	(ख)	
	गाउँ/नगरपालिकाबाट विनियोजित (समानीकरण अनुदान तथा आन्तरीक स्रोतबाट भएको विनियोजन)	(ग)	
	अन्य स्रोतबाट (गै.स.स./अ.गै.स.स.)	(घ)	
	जम्मा	(क+ख+ग+घ)	

(३) कार्यविधिको दफा ९ बमोजिम छनौट भएका बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम अन्तर्गतका क्रीयाकलापहरुः

क्र.सं.	विषयगत क्षेत्र	क्रियाकलाप	संख्या	कुल विनियोजित बजेट	विनियोजित बजेट (रू. हजारमा) (श्रोत अनुसार)				वडा र बस्ती	*लाभान्वित समूह (जस्तैः दलित जनजाति, लोपोन्मुख वर्ग समेत खुलाइ उल्लेख गर्ने)	अनुमानित लाभान्वित घरधुरी सङ्ख्या	कार्यान्वयन समयावधि
					नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	स्थानीय तह	अन्य (गै.स.स. आदि)				
१	स्वास्थ्य	१.										
		२.										
		...										
२	शिक्षा	१.										
		२.										
		...										
३	महिला तथा बालबालिका	१.										
		२.										
		...										
४	खानेपानी तथा सरसफाई	१.										
		२.										
		...										
५	कृषि	१.										
		२.										
		...										
६	पशुपन्छी	१.										
		२.										
		...										
७	शासकीय प्रवन्ध	१.										
		...										
	जम्मा											

नेपाल सरकार संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय सिंहदरबार, काठमाडौं

(४) पोषणसम्बन्धी अन्य कार्यक्रम

(बुँदा नं. ३ मा समावेश भएका क्रियाकलाप बाहेक सुनौला हजार दिनका महिला तथा ५ वर्ष मुनिका बालबालिका, किशोरीहरूको पोषण सुधारका लागि कार्यान्वयन गर्ने विभिन्न नियमित कार्यक्रम (जस्तै विद्यालय दिवा खाजा कार्यक्रम, बाल पोषण अनुदान, वृद्धि अनुगमन तथा प्रबर्द्धन कार्यक्रम, भिटामिन ए कार्यक्रमको विवरण)

क.सं.	विषयगत क्षेत्र	क्रियाकलाप	क्रियाकलापको संख्या	बजेट श्रोत (नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, स्थानीय तह खुलाउने)	लाभान्वित वर्ग (५ वर्ष मुनिका बालबालिका, किशोरीको संख्या खुलाउने)	अनुमानित लाभान्वित सख्या

(५) गैर सरकारी संस्थाबाट परिचालन हुने पोषणसम्बन्धी कार्यक्रम

क.सं.	विकास साझेदार	कार्यक्रमको नाम	मुख्य क्रियाकलाप	कार्यान्वयन हुने वडा	चालु आ.व. को बजेट	अनुमानित लाभान्वित संख्या

(६) अनुगमन योजना

अनुगमन गर्ने निकाय /संयन्त्र	अनुगमन गर्ने क्षेत्र र उद्देश्य	अनुगमनको समयावधि (दिन /पटक)	अनुगमन विधि
जिससबाट हुने अनुगमन			
निर्देशक समितिबाट हुने अनुगमन			
प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत बाट हुने अनुगमन			
विषयगत शाखा वा सम्पर्क शाखाबाट हुने नियमित अनुगमन			
लाभान्वित समूहबाट गठन भएको अनुगमन समितिले गर्ने अनुगमन			

(७) प्रतिवेदन कार्ययोजना

प्रतिवेदनको प्रकार	समायावधि	तयार गर्ने	पेश गर्नुपर्ने निकाय	कैफियत
मासिक प्रतिवेदन	महिना समाप्त भएको १ हप्ता भित्र	सहजकर्ता	शाखा प्रमुख समक्ष	
त्रैमासिक प्रतिवेदन	त्रैमास समाप्त भएको १५ दिन भित्र	सहजकर्ता र सम्पर्क विन्दु तोकिएका शाखाको प्रमुख	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत समक्ष	
वार्षिक प्रतिवेदन	आ.व.समाप्त भएको ३० दिन भित्र	सहजकर्ता, सम्बन्धित शाखा प्रमुख, सम्पर्क विन्दु तोकिएका शाखाको प्रमुख	प्रमुख /अध्यक्ष, प्र.प्र.अ. समक्ष	स्वीकृत प्रतिवेदन जिसस, प्रदेश र मन्त्रालयमा समेत पठाउने
खर्चको विवरण	आवधिक रुपमा माग भए अनुसार	आर्थिक प्रशासन शाखा प्रमुख	प्र.प्र.अ. समक्ष	वार्षिक प्रतिवेदन मन्त्रालय पठाउनु पर्ने
अनुगमन प्रतिवेदन	अनुगमन भएको ७ दिन भित्र	अनुगमनकर्ता /समिति	कार्यालयमा पेश गर्ने	
अनलाईन प्रतिवेदनहरु (WBRS)	नियमित रुपमा क्रियाकलाप सम्पन्न भएको १ हप्ता भित्र	सहजकर्ताले सम्पर्क शाखा प्रमुखसँगको समन्वयमा तयार गर्ने	प्र.प्र.अ. समक्ष	

- प्रतिवेदन तयार गर्दा कार्यक्रम कार्यान्वयन भएको वडा /वस्तीको नाम, विनियोजित बजेट र खर्च भएको रकम, लाभान्वितको संख्या, कार्यान्वयन अवधि र मुख्य उपलब्धी समेत स्पष्ट खुलाई क्रियाकलापगत प्रतिवेदन गर्नुपर्नेछ।
- अनुगमन प्रतिवेदन गर्दा अनुगमनको उद्देश्य, अनुगमन गरिएको स्थान, क्रियाकलापको साथै अनुगमनको क्रममा देखिएका विषय तथा सुझाव स्पष्ट उल्लेख गर्ने।

अनुसूची २

दफा १० (१) सँग सम्बन्धित पोषणसँग सम्बन्धित

सामाजिक व्यवहार परिवर्तन र सोको सञ्चारसँग सम्बन्धित क्रियाकलाप

विषयगत क्षेत्र	सामाजिक व्यवहार परिवर्तनका क्रियाकलाप
महिला तथा बालबालिका	१. महिनावारी, सरसफाइ र स्वच्छता सम्बन्धी सचेतना अभियान २. बालबिवाह न्यूनीकरण तथा अन्त्यका लागि सामाजिक अभियानमूलक कार्यक्रम ३. सासु बुहारी तथा श्रीमान् श्रीमाती अन्तरक्रिया कार्यक्रम ४. सुनौला हजार दिनमा महिलाहरू व्यक्तिगत तथा सामुहिक भेटघाट तथा परामर्श अभियान ५. बाल अनुदान प्रभावकारी उपयोगका सम्बन्धमा आमा तथा शिशु स्याहारकर्तालाई अनुशिक्षण कार्यक्रम ६. सन्तुलित आहारको महत्व, खाना तयार गर्ने र भण्डारण गर्ने तरिका, खाद्य स्वच्छता सम्बन्धि नमुना अभ्यासहरू
खानेपानी तथा सरसफाइ	१. जोखिमपूर्ण समयमा हात धुने अभियान तथा व्यक्तिगत सरसफाई तथा स्वच्छता सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम २. सुरक्षित पानी संकलन, भण्डारण र पानी शुद्धिकरण तथा उपचार अभ्यास सम्बन्धी अभ्यास ३. सार्वजनिक तथा निजी शौचालयको प्रयोग, सरसफाई तथा व्यवस्थापन अभियान
शिक्षा	१. विद्यालयमा पोषण सप्ताह मनाउने अभियान २. आइरन तथा फोलिक एसिड चक्कीको महत्व सम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धिका कार्यक्रम ३. विद्यालय स्तरिय पोषण सचेतना कार्यक्रम, (विषेश कक्षा सञ्चालन, शिक्षक अभिमुखिकरण, शिक्षक अभिभावक छलफल) ४. पोषण प्रबर्दन तथा कम स्वस्थकर खाना निरुन्साहनको लागि विद्यालयस्तरमा प्रतियोगितात्मक कार्यक्रम तथा सडक नाटक
कृषि तथा पशुपन्छी	१. स्थानीय उत्पादन तथा उपभोग प्रवर्द्धनको लागि पोषण मेला २. खाद्य स्वच्छता सम्बन्धी सचेतनामूलक कार्यक्रम ३. पोषिलो जाउलो वनाउने विधिको प्रदर्शनी
आधारभूत स्वास्थ्य	१. स्तनपान प्रवर्द्धन सम्बन्धी कार्यक्रम २. बाल्यकालीन स्याहार तथा खानपान सम्बन्धी व्यवहार परिवर्तनका कार्यक्रम ३. स्तनपान प्रवर्द्धन गर्ने क्रियाकलाप ४. पुरक आहार सम्बन्धी क्रियाकलाप ५. वृद्धि अनुगमन प्रवर्द्धन गर्ने क्रियाकलाप ६. स्वास्थ्य तथा पोषण मेला ७. स्वस्थ बच्चा प्रतिष्पर्धा कार्यक्रम
शासकीय प्रबन्ध	१. पोषण सचेतना सम्बन्धी रेडियो/टिभिजिङ्गल/संवाद उत्पादन तथा प्रशारण २. सडक नाटक, कथा वाचन तथा पोषण सम्बन्धी सास्कृतिक कार्यक्रम ३. पोषण परामर्श कार्यक्रम ४. सामाजिक सञ्जाल मार्फत पोषण सुधार अभियान ५. विद्यालय, वडा तथा स्वास्थ्य संस्थाहरूमा पोषण सूचना कर्नर ६. सामाजिक अगुवा मार्फत पोषण सुधारको लागि सचेतना अभियान ७. पोष्टर पम्लेट, वाल पेन्टिङ्ग ८. पोषण सप्ताह, स्तनपान सप्ताह, आयोडिन महिना जस्ता दिवसिय कार्यक्रम

अनुसूची ३

कार्यविधिको दफा १० (३) (ख) सँग सम्बन्धित

पोषणमैत्री नमूना गाउँ कार्यक्रमको लागि बस्ती/टोल/गाउँ छनौटको प्राथमिकिकरणका आधार

क.सं..	मापदण्ड	अवस्था		अंकभार
१	अति शीघ्र कडा कुपोषण (Severe Acute Malnutrition: SAM) र मध्यम शीघ्र कडा कुपोषण (Moderate Acute Malnutrition: MAM) भएका बालबालिकाको संख्या सबैभन्दा बढी रहेको	शीघ्र कुपोषित बालबालिकाको संख्या	राष्ट्रिय औषत (भन्दा बढी भएमा	२०
			राष्ट्रिय औषत भन्दा कम भएमा	१०
			शुन्य भएमा	०
२	लाभान्वित समूह भित्र सुनौला हजार दिनका महिलाको संख्या	सुनौला हजार दिनका महिलाको प्रतिशत	१० प्रतिशत भन्दा बढी भएमा	२०
			१० प्रतिशत भन्दा कम भएमा नभएमा,	५
			शुन्य भएमा	०
३	लाभान्वित समूह भित्र विपन्न समूदायका घरधुरीको प्रतिशत	विपन्न घरधुरीको प्रतिशत	शतप्रतिशत	२०
			८० देखि ९९ प्रतिशत	१०
			८० प्रतिशत भन्दा कम	०
४	सामाजिक रूपमा पछाडि परेको वर्ग। समूदायको बाहुल्यता	सामाजिक रूपमा पछाडि परेका वर्ग समूदाय	५० प्रतिशत वा सो भन्दा बढी	२०
			५० प्रतिशत भन्दा कम	१०
			० प्रतिशत भएमा,	०
५	लाभान्वित समूहको पोषणसेवा सँगको पहुँच (भौगोलिक विकटता)	लाभग्राहीको घरदेखि स्वास्थ्य संस्था सम्मको दुरी	३० मिनेट भन्दा बढी भएमा	२०
			१५ मिनेट देखि ३० मिनेट	१०
			१५ मिनेट भन्दा कम	०
६	खाद्य संकट तथा जोखिम बढी भएको	आफ्नो नियमित आम्दानीबाट ६ महिना भन्दा कम अवधि मात्र खान पुग्ने परिवारको प्रतिशत	५० प्रतिशत वा सो भन्दा बढी	२०
			५० प्रतिशत भन्दा कम	१०
			० प्रतिशत भएमा	०
	जम्मा			

नोटः

१. सूचक नं. १, २ र ३: एकीकृत स्वास्थ्य व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (HMIS) को फारम नं. ९.१ (महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयंसेवकको रजिष्टर) बाट शीघ्र कुपोषित बालबालिकाको संख्या (भिटामिन ए/जुकाको औषधी पाएका ५ वर्ष

भन्दा कम उमेरका बालबालिकाको संख्याको आधारमा सुनौला हजार दिनका आमाको संख्या र २३ महिना भित्र पूर्ण खोप प्राप्त गरेका बालबालिकाको संख्या) बाट लिन सकिने,

२. सूचक नं. ४: लाभान्वित समूह भित्र विपन्न समुदायका घरधुरीको प्रतिशत गाउँ/नगरपालिकाले पहिचान गरेका विपन्न घरधुरीको विवरण भएमा सोही विवरणलाई आधार मान्ने,

३. सूचक नं. ६ : गाउँ/नगरपालिकासँग विवरण भएमा सोही आधारमा गर्ने, उक्त विवरण उपलब्ध नभएमा घरधुरी सर्भेक्षण वा लाभभग्राहीले गरेको स्वघोषणालाई आधार मान्न सकिने।

४. सामाजिक रूपमा पछाडि परेका समुदाय भन्नाले नेपाल सरकारले दलित तथा पिछडिएका वर्गको रूपमा समावेश गरेका समूदायको संख्याको आधारमा गणना गर्ने,

अनुसूची ४

कार्यविधिको दफा १० (३) (घ) सँग सम्बन्धित

बस्ती/टोल/गाउँको पोषण सुधारको कार्ययोजना

क. परिचयः

- परिचयः टोल बस्तीको संक्षिप्त जानकारीः (अवस्थिति, घरधुरीको संख्या, बसोबास गर्ने जातजातिको विवरण लेख्ने)
- टोल बस्तीको अवस्था
    १. टोल बस्तिमा पोषणको हालको अवस्थाः
    २. अति शीघ्र कडा कुपोषण (Severe Acute Malnutrition: SAM) र मध्यम शीघ्र कडा कुपोषण (Moderate Acute Malnutrition: MAM) भएका बालबालिका सम्बन्धी जानकारी (विगतमा वा हालमा त्यस्तो कुपोषण रहे/नरहेको विषय उल्लेख गर्ने)
    ३. सुनौला हजार दिनका घरपरिवार सम्बन्धी जानकारी (कति घरमा सुनौला हजार दिनका सदस्य रहेका छन् सो विवरण लेख्ने)
    ४. समूदायका सदस्यको आर्थिक अवस्थाः (आफ्नो उत्पादन तथा नियमित आम्दानीबाट खान पुग्ने अवधिको आधारमा वर्गिकरण गरी संख्यात्मक विवरण उल्लेख गर्ने)
    ५. खाद्य सङ्कट तथा जोखिमको अवस्थाः (टोल बस्तीमा खाद्यान्न उपलब्धता र जोखिमको अवस्था खुलाउने)

- बस्तीमा रहेका मुख्य समस्याः

ख. पोषणमैत्री नमूना गाउँ कार्यक्रम अन्तर्गत प्रस्तावित कार्यक्रम

- प्रस्तावित कार्यक्रमको नामः (जस्तै नमूना करेसावारी निर्माण कार्यक्रम, वालविवाहमुक्त गाउँ निर्माण कार्यक्रम
- कार्यक्रम अन्तर्गत प्रस्तावित मुख्य क्रियाकलापः

क.सं.	मुख्य क्रियाकलाप	लाभान्वित हुने संख्या	कैफियत
१			
..			

- लागत साझेदारीः (समूदायले गर्ने साझेदारीको विवरण उल्लेख गर्ने)
-

ग. पोषण सुधारको कार्ययोजना

क.सं.	मुख्य क्रियाकलाप	समयावधि	स्थान
१			
..			

घ. उपलब्धी (कार्यक्रम सञ्चालन पछिको अपेक्षित उपलब्ध उल्लेख गर्ने)

क.सं.	सूचक	हालको अवस्था	२ वर्ष पछिको अपेक्षित अवस्था
१			
....			

अनुसूची ५

कार्यविधिको दफा १० (४) (ग) सँग सम्बन्धित

योजनाले तोकेका पोषण संवेदनशील तथा पोषण विशेष कार्यक्रम

विषयगत क्षेत्र	कार्यक्रमकहरू
आधारभूत स्वास्थ्य	१. मातृ, शिशु तथा बाल्यकालीन पोषण तथा खानपानको अभ्यास सुदृढ गर्ने। २. शिशु जन्मेको १ घण्टाभित्र स्तनपान, ६ महिना उमेरसम्म पूर्ण स्तनपान र २ वर्षसम्म विस्तारित स्तनपानको (Extended Breastfeeding) बारेमा परामर्श सेवा सुदृढ गर्ने। ३. उमेरअनुसारको उपयुक्त पूरक खाना खुवाउने अभ्यासको प्रवर्द्धन गर्ने। ४. सुक्ष्म पौष्टिक तत्त्वको कमीलाई न्यूनीकरण गर्न पौष्टिक तत्त्व स्तरोन्नति गरिएको खाद्य पदार्थ (फर्टिफाइड फुड) को प्रवर्द्धन गर्ने। ५. बालबालिका, किशोर-किशोरी, गर्भवती र सुत्केरी महिला लक्षित सूक्ष्म पोषक तत्त्व सप्लिमेन्टेसनको कार्यक्रमलाई सुदृढ गर्ने। ६. आमाको दुधलाई प्रतिस्थापन गर्ने वस्तु (विक्री वितरण नियन्त्रण) ऐन, २०४९ सम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धि गर्ने, ७. गुणस्तरीय सुरक्षित मातृत्व सेवा (गर्भ हेरचाह, संस्थागत सुत्केरी, सुत्केरीपछिको हेरचाह, नवजात शिशुको हेरचाह) गर्ने ८. बालबालिका, किशोर-किशोरी, महिला, वृद्ध-वृद्धा र विशेष आवश्यकता भएका व्यक्तिको पहुँच सुनिश्चित गर्न गुणस्तरीय पोषण सेवा विस्तार गर्ने। ९. पोषणसम्बन्धी स्वस्थ बानी व्यवहारको प्रवर्द्धन र शारीरिक व्यायाम समेत समावेश गरी विद्यालय स्वास्थ्य तथा पोषण कार्यक्रमको सुदृढीकरण गर्ने। १०.समुदाय स्तरमा ०-५९ महिनाका बालबालिकाको पोषण अवस्था लेखाजोखा, द्रुत स्क्रिनिङ र परामर्श सेवालगायतका कार्यक्रम सुदृढ गर्ने। ११.झाडापखाला र स्वासप्रश्वास सम्बन्धी संक्रमण रोकथामको लागि लक्षित कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने १२.वृद्धि अनुगमन र प्रवर्द्धन कार्यक्रमलाई सुदृढ गर्ने। १३.पोषणमैत्री स्वास्थ्य संस्थाको सूचक प्राप्तिको लागि आवश्यक क्रियाकलाप सञ्चालन गर्ने।
कृषि तथा पशुपन्छी विकास	१. स्थानीय स्तरमा उपलब्ध हुने पोषणयुक्त खानाको प्रवर्द्धन गर्ने। २. उत्पादन, भण्डारण तथा उपभोगका विभिन्न चरणमा हुने खाद्यवस्तु ह्रासलाई कम गर्न कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, ३. घरायसी स्तरमा खाद्यान्न, फलफूल, तरकारी, मत्स्य तथा पशुपन्छीसहितको एकीकृत खाद्य उत्पादन प्रणाली (करेशाबारी) प्रवर्द्धन गर्ने। ४. स्थानीय खाद्यवस्तु उत्पादनलाई प्रवर्द्धन गरी विद्यालय दिवा खाजा कार्यक्रमसँग आवद्ध गर्ने। ५. कृषि तथा पशुपालन क्षेत्रमा लक्षित वर्गको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने। ६. प्राङ्गारिक खेती र रैथानीबाली प्रबर्द्धन गर्ने ७. पोषणमैत्री स्थानीय शासनका कृषि तथा पशुपन्छी विकास क्षेत्रसँग सम्बन्धित सूचक प्राप्तिको लागि आवश्यक क्रियाकलाप सञ्चालन गर्ने।
खानेपानी, सरसफाई	१. घरपरिवार तथा संस्था (विद्यालय, स्वास्थ्य संस्था आदि) मा व्यवस्थितरूपमा सुरक्षित खानेपानी तथा सरसफाइ सुविधाको उपलब्धता सुनिश्चित गर्ने, २. सार्वजनिक निकाय तथा सङ्घसंस्थामा हात धुने स्थानको (Handwashing Station) सङ्ख्या बढाउने।

विषयगत क्षेत्र	कार्यक्रमकहरू
	३. संवेदनशील समयमा हात धुने अभ्यासको प्रवर्द्धन गर्ने। ४. महिनावारी स्वच्छतासम्बन्धी अभ्यासको प्रवर्द्धन गर्ने। ५. पोषणमैत्री स्थानीय शासनका खानेपानी तथा सरसफाइ क्षेत्रसँग सम्बन्धित सूचक प्राप्तिको लागि आवश्यक क्रियाकलाप सञ्चालन गर्ने।
महिला तथा बालबालिका	१. महिलाको लागि आय-आर्जन र उद्यमशीलता विकास गर्ने क्रियाकलाप विस्तार गर्ने। २. लैङ्गिक हिंसा, बालविवाह, छाउपडीलगायतका हानिकारक सामाजिक अभ्यास रोकथामका लागि सामाजिक व्यवहार परिवर्तनका कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने। ३. बालविवाह, छाउपडी (Menstrual Seclusion), गर्भवती तथा सुत्केरीको बेला निश्चित खानाको बर्जितीकरण (Food Taboos) लगायतका गलत सामाजिक मान्यता र अभ्यासको रोकथामका लागि सामाजिक व्यवहार परिवर्तनका सामग्रीको प्रयोगमार्फत सचेतना अभिवृद्धि गर्ने। ४. पोषण तथा महिला सशक्तीकरणका निश्चित क्रियाकलापमा पुरूषको सहभागिता सुनिश्चित गर्न सामाजिक व्यवहार परिवर्तनका कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने। ५. सुनौला हजार दिनका महिलालाई लक्षित गरी स्वास्थ्य तथा पोषणसम्बन्धी आनीबानी सुधारको लागि अन्तरपुस्ता संवाद कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने। ६. अनौपचारिक शिक्षामा पोषण तथा व्यक्तिगत महिनावारी स्वच्छताका क्रियाकलाप समावेश गर्ने। ७. हाम्रो स्वास्थ्य, खानपान तथा स्वच्छतासम्बन्धी असल व्यवहार अवलम्बनको लागि परिवेश तथा स्थान विशेष सामाजिक व्यवहार परिवर्तनसम्बन्धी सामग्रीको उपयोग गर्दै पोषण सचेतना अभिवृद्धि गर्ने, ८. पोषणमैत्री स्थानीय शासनका महिला तथा बालबालिका क्षेत्रसँग सम्बन्धित सूचक प्राप्तिको लागि आवश्यक क्रियाकलाप सञ्चालन गर्ने।
शिक्षा	१. समुदाय, विद्यालयका बालबालिका, अभिभावक र स्वास्थ्यकर्मीमा संवेदनशील समयमा हात धुने बारेमा सचेतना अभिवृद्धि गर्ने। २. समुदाय र विद्यालयका बालबालिकामा महिनावारी स्वच्छता व्यवस्थापनको बारेमा सचेतना अभिवृद्धि गर्ने। ३. समुदाय स्तरमा स्वच्छ तथा सुरक्षित खाना प्रवर्द्धन गर्न सचेतना अभिवृद्धि गर्ने। ४. अभिभावक शिक्षा कार्यक्रम मार्फत पोषण सचेतना अभिवृद्धि गर्ने ५. विद्यालय दिवा खाजालगायत सार्वजनिक कार्यक्रममा स्थानीय स्तरमा उत्पादित खाद्यवस्तुको उपभोग प्रवर्द्धन गर्ने।
शासकीय प्रबन्ध	१. योजना तर्जुमा, कार्यक्रम कार्यान्वयन, अनुगमन र समीक्षा गर्नको लागि पोषणसम्बन्धी शासकीय संरचनाको संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि गर्ने। २. सामाजिक सुरक्षा र बालसंरक्षणका कार्यक्रमलाई पोषणसँग आबद्ध गर्ने। ३. एकीकृत एवम् एकद्वार पद्धतिको कार्यान्वयन सुनिश्चित गर्न विकास साझेदार, सरोकारवाला निकाय तथा निजी क्षेत्रसँगको समन्वय, सहकार्य र साझेदारीलाई सुदृढ गर्ने। ४. स्थानीय तहमा सेवा प्रदायकको क्षमता विकास गर्ने। ५. पोषण स्रोत व्यक्तिको क्षमता विकास गरी परिचालन गर्ने। ६. पोषणमैत्री स्थानीय शासनकाको प्रवर्द्धनका साथै शासकीय प्रवन्ध क्षेत्रसँग सम्बन्धित सूचक प्राप्तिको लागि आवश्यक क्रियाकलाप सञ्चालन गर्ने।

अनुसूची ६

दफा ११ (१) सँग सम्बन्धित

गाउँपालिका /नगरपालिकाको पोषण पार्श्वचित्रको ढाँचा

१. गाउँपालिका /नगरपालिकाको पोषण पार्श्वचित्र, २०... अद्यावधिक मितिः २०...

२. स्थानीय तहको संक्षिप्त परिचय

क. परिचय (नामाकरण, स्थापना भएको वर्ष, स्थानीय तहको कूल क्षेत्रफल, आदि)

ख. वडा छुट्टिने गरीको नक्सा

ग. भौगोलिक अवस्थिति (अक्षांश, देशान्तर, सिमानामा रहेका स्थानीय तह आदि)

घ. वडाहरूको क्षेत्रफल र मुख्य मुख्य बस्तीको विवरण

क.सं.	वडा नं.	क्षेत्रफल (व. कि. मी.)	मुख्य बस्तीहरू
जम्मा			

३. जनसाङ्ख्यिक विवरण (वडा, उमेर अनुसारको विवरण)

३.१ कूल जनसंख्या, ५ वर्ष मुनिका बालबालिका र प्रजनन उमेरका महिलाको संख्या (राष्ट्रिय जनगणना, २०७८ बमोजिम)

क.सं.	वडा नं. /नाम	५ वर्ष मुनिका बालबालिका		१५ देखि ४९ वर्षका महिला	जनसङ्ख्या		
		बालक	बालिका		पुरुष	महिला	जम्मा
जम्मा							

३.२ वडा अनुसार उमेरगत जनसाङख्यिक विवरण (एकीकृत स्वास्थ्य सूचना व्यवस्थापन प्रणाली बमोजिम)

वडा	जिवितै जन्मने शिशुको अनुमानित संख्या	१ वर्ष मुनिका बालबालिकाको संख्या	१२ देखि २३ महिनाका बालबालिकाको संख्या	० देखि २३ महिनाका बालबालिकाको संख्या	६ देखि २३ महिनाका बालबालिकाको संख्या	५ वर्ष मुनिका बालबालिकाको संख्या	६ देखि ५९ महिनाका बालबालिकाको संख्या	१२ देखि ५९ महिनाका बालबालिकाको संख्या	१० देखि १९ वर्षका किशोरकिशोरीको	१५ देखि ४९ वर्षका महिलाको संख्या	१५ देखि ४९ वर्षका विवाहित महिलाको संख्या	अनुमानित गर्भवति महिलाको संख्या

नोटः वडागत रूपमा विवरण नभएमा गाउँ/नगरपालिकाको एकमुष्ट विवरण राख्ने।

नेपाल सरकार
सिंहदरबार, काठमाडौं

३.३ जातिगत आधारमा जनसाङ्ख्यिक विवरण (राष्ट्रिय जनगणना, २०७८ बमोजिम)

वडा	जातजाति (वडामा भएका सबै जातजातिको विवरण समावेश गर्ने	जम्मा घरधुरी	जम्मा जनसंख्या	कैफियत
१				
२				
३				
	जम्मा			

४. पोषण तथा खाद्य सूरक्षा निर्देशक समितिको विवरण

क्र.सं.	पद	नाम थर	ईमेल	सम्पर्क नम्बर
१				
२				
..				
१३				

५. पोषण तथा खाद्य सूरक्षा निर्देशक समितिको क्रियाशीलता सम्बन्धी विवरण

५.१ समितिको क्रियाशीलता

निर्देशक समिति गठन भएको मिति	
समितिको बैठक बस्ने पटक	मासिक / द्वैमासिक /चौमासिक खुलाउने ......
निर्देशक समितिको सबैभन्दा पछिल्लो पटक बैठक बसेको मिति	
समिति गठन भएको मिति देखि हालसम्म बसेको समितिको बैठक संख्या	

५.२ वडा स्तरीय पोषण तथा खाद्य सूरक्षा सहजिकरण समितिको क्रियाशीलता

वडा नं.	पहिलो बैठक बसेको मिति	समिति गठन भएको मिति देखि हालसम्म बसेको समितिको बैठक संख्या	बैठक बस्ने गरेको समयावधि (मासिक / द्वैमासिक /चौमासिक खुलाउने)
१			
२			
३			

५.३ गाउँ/नगरपालिका स्तरीय पोषण तथा खाद्य सूरक्षा सचिवालय

सचिवालय क्रियाशील भएको मिति	
सचिवालयको जिम्मेवारी तोकिएको पदाधिकारी (फोकल पर्सन) को विवरण	नामः पदः सम्बन्धित शाखा /इकाई: फोन नं.: इमेल:
पोषण सहजकर्ताको विवरण	नामः पदः फोन नं. : इमेल:

६. विषयगत शाखामा उपलब्ध जनशक्ति विवरण

क्र.सं.	शाखा	शाखामा कार्यरत कर्मचारी सङ्ख्या	कैफियत
१	स्वास्थ्य		
२	कृषि विकास		
३	पशु विकास		
४	महिला तथा बालबालिका		
५	खानेपानी तथा सरसफाइ		
६	शिक्षा		
७	योजना शाखा		
८	सामाजिक विकास शाखा (छुट्टै भएमा)		

७. स्थानीय तहले तयार गरेको पोषणसँग सम्बन्धित नीतिगत दस्तावेजहरू

क.सं.	दस्तावेज (नीति, रणनीति, कार्यविधि, निर्देशिका आदि)	स्वीकृत मिति	लागू हुने समयावधि
१			
२			

८. पोषणमैत्री स्थानीय शासन

अवस्था	विवरण
पोषणमैत्री शासन अवलम्बन गर्ने निर्णय भएको मिति (भएमा)	
पोषणमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी सामूहिक प्रतिबद्धता जनाएको मिति	
पोषणमैत्री वडा घोषणा भएका वडाहरू (भएमा)	
पोषणमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन सम्बन्धी अन्य विवरण उल्लेख गर्ने	

नेपाल सरकार
भूमि व्यवस्था, सहकारी, तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

९. बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमको कार्यान्वयनको अवस्थाः

क. बजेट तथा कार्यक्रम सम्बन्धी विवरण

कार्यक्रम कार्यान्वयन शुरू भएको आर्थिक वर्ष	
कार्यक्रमको लागि प्राप्त अनुदान (गत आ.व. सम्म)	
कार्यक्रमको लागि स्थानीय तहबाट विनियोजन भएको बजेट (गत आ.व.सम्मको)	
कार्यक्रमको कूल खर्च (गत आ.व.सम्मको)	
गत आ.व.सम्म प्रदेश सरकारबाट प्राप्त अनुदान	
गत आ.व.सम्म प्रदेश सरकारबाट प्राप्त रकम मध्ये खर्च गरेको रकम	
गत आ.व.मा सम्म नेपाल सरकारबाट पोषणसँग सम्बन्धित कामको लागि विशेष अनुदान प्राप्त गरे /नगरेको	
नेपाल सरकारबाट विशेष अनुदान प्राप्त गरेको भए प्राप्त भएको रकम	
नेपाल सरकारबाट प्राप्त विशेष अनुदान मध्ये खर्च रकम	
प्रदेश सरकारबाट विशेष अनुदान प्राप्त गरेको भए प्राप्त भएको रकम	
प्रदेश सरकारबाट प्राप्त विशेष अनुदान मध्ये खर्च रकम	

ख. बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम अन्तर्गतका विशेष कार्यक्रमको उपलब्धी

क्र.सं..	विवरण	लक्षित कार्यक्रम		मुख्य उपलब्धी
१	पोषण सुधारको लागि विद्यालय खानेपानी योजनाको लागि बजेट प्राप्त गरी योजना कार्यान्वयन गरेका विद्यालयको विवरण	१.विद्यालयको नाम र ठेगाना		
		१.विद्यालयको नाम र ठेगाना		
२	सुनौला हजार दिनका विपन्न महिलाको पोषण सुधारको लागि अनुदान सम्बन्धी विवरण	१.समूह वा सहकारीको नाम र ठेगाना		
		२.समूह वा सहकारीको नाम र ठेगाना		
		३.समूह वा सहकारीको नाम र ठेगाना		

क. पोषणसँग सम्बन्धित क्षमता विकास

विवरण	संख्या	कैफियत
बहुक्षेत्रीय पोषण योजना तेस्रो सम्बन्धी सम्बन्धी अभिमुखीकरण प्राप्त मानव संसाधन		
पोषणमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी प्रशिक्षक /प्रशिक्षण लिएका मानव संसाधनको संख्या		
पोषणमैत्री स्थानीय शासन सम्बन्धी अभिमुखीकरण लिएका मानव संसाधनको संख्या		
बृहत पोषण विशेष कार्यक्रम सम्बन्धी तालिम प्राप्त स्वास्थ्यकर्मीको संख्या		
मातृशिशुमैत्री अभियान (Mother and Baby Friendly Hospital Initiative) अन्तर्गत अभिमुखीकरण प्राप्त स्वास्थ्यकर्मीको संख्या		
आमाको दूधलाई प्रतिस्थापन गर्ने वस्तु (विक्री वितरण नियन्त्रण) ऐन, २०४९ बमोजिम सचेतना अभिबृद्धि सम्बन्धी तालिम लिएका जनशक्तिको संख्या		
अन्य क्षमता विकास कार्यक्रम भए खुलाउने		

नेपाल सरकार
सिंहदरबार, काठमाडौं

१०. पोषणको क्षेत्रका काम गर्ने विकास साझेदार र सञ्चालित कार्यक्रम

क्र.सं.	साझेदार संस्थाको नाम	कार्यक्रम सञ्चालन हुने अवधि	कार्यक्रम सञ्चालन हुने वडाहरू	मुख्य कियाकलाप	कार्यक्रमको बजेट (परियोजना अवधिको)	आ. व. .... को प्रस्तावित बजेट
१						
२						
३						

११. पोषण तथा स्वास्थ्य अवस्था

क्र.सं.	विवरण	जम्मा	अवस्था			कैफियत
			कडा शीघ्र कुपोषित (SAM)	मध्यम शीघ्र कुपोषित (MAM)	सामान्य	
१	कुपोषण पहिचान गर्न स्क्रिनिङ गरिएका ६-५९ महिनाका बालबालिकाको संख्या					
२	शीघ्र कुपोषित बालबालिकाको कूल संख्या (स्क्रिनिङ र नियमित चेकजाँचबाट पहिचान भएको कुल संख्या उल्लेख गर्ने)					
३	शीघ्र कुपोषित बालबालिका मध्ये निको हुनेको प्रतिशत					
		जम्मा	बहिरङ्ग उपचार केन्द्र	अन्तरङ्ग उपचार केन्द्र	पोषण पुर्नस्थापना केन्द्र	कैफियत
४	कडा शीघ्र कुपोषित बालबालिका मध्ये प्रेषण गरिएकाको संख्या					
		लक्ष्य	उपलब्धी			
५	आ. व. ..... मा वृद्धि अनुगमन गरिएका ०-२३ महिना सम्मका बालबालिका सङ्ख्या					
६	०-२३ महिना सम्मका बालबालिकाको औषत वृद्धि अनुगमन	२४				

क्र.सं.	विवरण	अवस्था
१	बालबालिकामा पूर्ण खोप कभरेजको अवस्था (प्रतिशत) (DPT/HepB/Hib3)%	
२	गत आ.व.मा श्वासप्रश्वास (निमोनीया) को संक्रमण देखिएका बिरामीको संख्या	
३	जिवित जन्ममा संस्थागत सुत्केरी हुनेहरूको प्रतिशत	

(छायांकित) भर्नु नपर्ने

नेपाल सरकार
सिंहदरबार, काठमाडौं

१२. वडा अनुसार स्वास्थ्य संस्थाको विवरण

क्र.सं.	स्वास्थ्य संस्थाको नाम (अस्पताल, प्राथमिक, आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र, स्वास्थ्य चौकी, स्वास्थ्य इकाइ, आयुर्वेद केन्द्र, गाउँ घर क्लिनिक, खोप केन्द्र, २४ घण्टे सुन्केरी सेवा केन्द्र, नर्सिङ होम, स्वास्थ क्लिनिक अन्य (खुलाउने)	स्वास्थ्य संस्थाको प्रकार (सरकारी, निजी, सहकारी तथा अन्य	संस्था रहेको स्थान (वडा र बस्ती)	वडा पहुँच क्षेत्र (कुन कुन वडालाई सेवा प्रदान गर्दछ)	घरघुरी पहुँच क्षेत्र	लाभान्वित जनसङ्ख्या	बहिरङ्ग स्वास्थ्य केन्द्र भए नभएको

१३. शैक्षिक अवस्था

१३.१ साक्षरता प्रतिशत : ....

१३.२ विद्यालय खुद भर्ना दर : ....

क. आधारभूत तह (कक्षा १ देखि कक्षा ८ सम्म) :...........

ख. माध्यमिक तह (कक्षा ९ देखि कक्षा १२ सम्म) :..................

१३.३ विद्यालय छोड्ने प्रतिशत:..........................

१३.४ विद्यालय जाने उमेर समूहका बाहिर रहेका बालबालिका सङ्ख्या : ....

१३.५ स्थानीय तह भित्र रहेका विद्यालय तथा शैक्षिक संस्थाहरूको विवरण : ....

१३.६ गाउँ/नगरपालिकाले स्थानीय पाठ्यक्रम स्वीकृत गरी कार्यान्वयनमा ल्याए /नल्याएको:

१३.७ स्थानीय पाठ्यक्रममा पोषणसँग सम्बन्धित विषय समावेश भए /नभएको:

क. विद्यालयको विवरण

क्र.सं.	विद्यालय तथा शैक्षिक संस्थाको नाम	विद्यालय तथा शैक्षिक संस्थाको प्रकार (प्रारम्भिक बालविकास केन्द्र, आधारभूत, मा.वि., क्याम्पस प्रविधिक शिक्षालय)	स्वामित्त्वको आधार (सरकारी, निजी, सरकारी र अन्य)	विद्यालय तथा शैक्षिक संस्था रहेको स्थान	विद्यार्थी सङ्ख्या		
					छात्रा	छात्र	जम्मा

ख. विद्यालय पोषणसँग सम्बन्धित विवरण

क्र. सं.	विद्यालय तथा शैक्षिक संस्थाको नाम	विद्यालयमा करेसाबारी भए/नभएको	खानेपानी सेवा उपलब्धताको श्रोत		विद्यालयमा सुरक्षित शौचालयको अवस्था (साधरण चर्पी, ढल सँग जोडिएको फ्लस चर्पी, सेफ्टी ट्याङ्क सँग जोडिएको फ्लस चर्पी के छ खुलाउने)	विद्यालयमा छात्राहरुको लागि छुट्टै शौचालय भए/ नभएको	बालमैत्री हात धुने स्थानको व्यवस्था भए /नभएको	वास (WASH) कर्नर भए /न भएको	किशोरीहरु को लागि आइरन चक्की वितरण भएको/नभएको	विद्यालयमा पोषणसँग सम्बन्धित सम्बन्धी अतिरिक्त क्रियाकलाप हरु हुने गरेको छ/ छैन
			श्रोत (चाँपाकल, धारा, कुवा) के हो खुलाउने	उपलब्धता (२४ सै घण्टा वा कति समय हो खुलाउने)						

ग.प्रारम्भिक बालविकास

१. गाउँ/नगरपालिका स्तरीय प्रारम्भिक बालविकास समितिको पहिलो बैठक भएको मितिः

२. गाउँ/नगरपालिका स्तरीय प्रारम्भिक बालविकास समितिको पछिल्लो बैठक भएको मितिः

३. गाउँ/नगरपालिका स्तरीय प्रारम्भिक बालविकास समितिको जम्मा बैठकको संख्याः

प्रारम्भिक बालविकास सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	विवरण	बालक	बालिका	जम्मा
१	चालु आ.व. मा बालपोषण अनुदान प्राप्त गर्ने बालबालिकाको संख्या			
२	८ वर्ष मुनिका जम्मा बालबालिकाको संख्या			
३	८ वर्ष मुनिका अपाङ्गता भएका बालबालिकाको संख्या			
४	चालु आ.व. मा प्रारम्भिक बालशिक्षामा भर्ना भएका बालबालिकाको संख्या			
५	प्रारम्भिक बालबिकास (कक्षा १-३) मा भर्ना भएका बालबालिकाको संख्या			
६	विद्यालय बाहिर रहेका बालबालिकाको संख्या			
७	ELDS रिपोर्ट कार्ड कार्यान्वयन गरिरहेका बालविकास केन्द्रहरूको संख्या			
८	हिंसामा परेका ०-८ वर्ष उमेर समूहका बालबालिकाको संख्या			
९	अभिभावक शिक्षा सहजकर्ताको संख्या			
१०	शिशु स्याहार केन्द्रको संख्या			
११	बालविकास केन्द्रको संख्या			

नेपाल सरकार
सिंहदरबार, काठमाडौं

१४. खानेपानी तथा सरसफाइको अवस्था

क्र.सं.	वडा नं.	घरधुरी सङ्ख्या	आधारभूत तहको खानेपानी सुविधा उपलब्ध भएको घरधुरी सङ्ख्या	सुरक्षित रूपले व्यवस्थित खानेपानी सुविधा उपलब्ध भएको घरधुरी सङ्ख्या	शौचालय भएको घरधुरी सङ्ख्या	सार्वजनिक शौचालय भएका स्थानहरू

१५. कृषि विकासको अवस्था

क्र.सं.	सेवा केन्द्र तथा समूहका नाम	रहेको स्थान	वडा कभरेज	घरधुरी कभरेज	लाभान्वित जनसङ्ख्या

१६. पशुपंछी विकासको अवस्था

क्र.सं.	सेवा केन्द्र तथा समूहका नाम	रहेको स्थान	वडा कभरेज	घरधुरी कभरेज	लाभान्वित जनसङ्ख्या

१७. खाद्य सूरक्षाको आधारमा तुलनात्मक रूपमा वढी जोखिम भएको वडा तथा बस्ती (क्रमानुसार)

क्र.सं.	वडा नं.	बस्तीको नाम

नोटः सबैभन्दा बढी जोखिम भएको वस्तीलाई १ नं. मा राखि बढी जोखिमको क्रमानुसार लेख्ने।

१८. पोषण सुधारको लागि प्राथमिकतामा राख्नुपर्ने बस्तीहरू (निर्देशक समितिबाट निर्णय भए अनुसार)

क्र.सं.	बस्ती	वडा नं	प्राथमिकताको आधार

नेपाल सरकार
सिंहदरबार, काठमाडौं

१९. पोषणमैत्री स्थानीय शासन घोषणाका लागि निर्धारण भएका सूचकहरूमा गाउँ/नगरपालिकाको अवस्था

सूचक नं.	सूचक	अवस्था
१		
२		
...		
४८		
४९		

२०. पोषणमैत्री स्वास्थ्य संस्थाका सूचकको अवस्था

स्वास्थ्य संस्थाको नाम	वडा नं.	सूचक नं.	सूचक	अवस्था
.... स्वास्थ्य संस्था		१		
		२		
		...		
		१६		
.... स्वास्थ्य संस्था		१		
		२		
		...		
		१६		

नोटः स्वास्थ्य संस्था अनुसार टेबल थप थरी उल्लेख गर्ने।

२१. पोषणसँग सम्बन्धित स्थानीय तहमा उपलब्ध अन्य विवरणः

नेपाल सरकार
भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

अनुसूची ७

कार्यविधिको दफा ११ (४) सँग सम्बन्धित

पोषण सुधारको लागि आयआर्जन कार्यक्रममा छनौट भएका लाभग्राहीको विवरण

१. लाभग्राहीको वैयक्तिक विवरणः

विवरण	लाभग्राही	लाभग्राहीको पति/श्रीमान्
नाम, थर		
उमेर		
ठेगाना		
पेशा		
अध्ययन		
जाती		

२. परिवारका अन्य सदस्यको विवरणः

- ५ वर्ष मुनिका बालबालिका

क्र.सं.	नाम /थर	लिङ्ग	उमेर (महिना)	जम्मेको स्थान (घर वा स्वास्थ्य संस्था)	उचाई	तौल	MuAC को नाप
१							
२							
३							

- श्रीमान र ५ वर्षका बालबालिका बाहेक अन्य सदस्यको विवरण

क्र.सं.	नाम /थर	लाभग्राहीसँगको नाता	उमेर	पेशा
१				
२				
३				
..				

३. लाभग्राही गर्भवती भएमा गर्भवती भएको अवधि (महिना):

४. विगत ५ वर्षमा परिवारका ५ वर्ष मुनिका बच्चालाई कुपोषण भएको थियो?

अ. थियो

आ. थिएन,

यदि भएको भएमा, कुपोषण अवस्था सुधार गर्न के गर्नु भएको थियो? .....

५. विगत ५ वर्षमा तपाईंको परिवारमा ५ वर्ष मुनिका बालबालिकाको मृत्यु भएको थियो?

क. थियो

ख. थिएन,

नेपाल सरकार
सिंहदरबार, काठमाडौं

यदि थियो भने मृत्युको कारण के थियो उल्लेख गर्नुहोस।...

६. तपाईंको परिवारको ५ वर्ष भन्दा मुनिका बालबालिकालाई यहि २ हप्ता भित्र झाडापखलाको लागेका थियो ?

क. थियो

ख. थिएन, यदि थियो भने के गर्नु भयो ?.............................

७. तपाईंको परिवारका ५ वर्ष भन्दा मुनिका बालबालिकालाई यहि २ हप्ता भित्र स्वास प्रस्वास सम्बन्धी संक्रमण (निमोनिया वा अन्य) भएको थियो ?

क. थियो

ख. थिएन

यदि थियो भने के गर्नु भयो ?.....................

८. तपाईंका परिवारका ५ वर्ष मुनिका बालबालिका २ हप्ता भित्र ज्वरो आएको थियो ?

९. सबैभन्दा पछिल्लो बच्चालाई ६ महिनासम्म पूर्ण स्तनपान गराउनुभएको थियो ?

१०.तपाईंको पछिल्लो बच्चाको जन्म कहाँ भएको थियो ?

क. घरमै

ख. स्वास्थ्यकर्मीको सहयोगमा घरमा

ग. स्वास्थ्य संस्थामा

११. तपाईंको पछिल्लो गर्भावस्थामा कति पटक गर्भ जाँच गर्नुभयो ? (५ वर्ष मुनिका बालबालिका भएको महिलाले मात्र भर्ने)

१२.तपाईंले सिफारीस गरिए अनुसार नियमित गर्भ जाँच गरिरहनु भएको छ ? (गर्भवति महिलाले मात्र भर्ने)

१३.तपाईंले पछिल्लो गर्भास्थामा कति दिन आइरन चक्की खानु भएको थियो ? (५ वर्ष मुनिका बालबालिका भएको महिलाले मात्र भर्ने)

१४.तपाईंले सिफारीस गरिए अनुसार नियमित आइरन चक्की खाइरहनु भएको छ ? (गर्भवती महिलाले मात्र भर्ने)

१५.परिवारका ५ वर्ष मुनिका बालबालिका मध्ये सबैभन्दा पछिल्लो बच्चालाई आधारभूत पूर्ण खोप लगाएको छ वा छैन ? (खोप कार्डको विवरण अनुसार लेख्ने)

क्र.सं.	खोपको नाम	छ वा छैन लेख्ने
१.	बि.सी.जी.	
२.	दादुरा	
३.	रूवेला	
४.	डी.पी.टी.	
५.	हे.प.बि.	
६.	पोलियो	

नोटः खोप कार्डको विवरण अनुसार लेख्ने।

१६.खानेपानी सुविधा (पाइपलाइन, कुवा, इनार, कल, मूलको पानी, अन्य खुलाउने):

१७.शौचालयको प्रकार (पक्की, कच्ची, माटे):

१८.तपाईंको परिवारका कोही सदस्य अपाङ्ग हुनुहन्छ ? यदि हुनुहुन्छ भने कुन वर्गको अपाङ्गता रहेको छ ?

नेपाल सरकार
सिंहदरबार, काठमाडौं

१९.तपाईंको परिवारको अनुमानित वार्षिक आय कति रहेको छ ?

२०.तपाईंको नियमित वार्षिक आम्दानीले परिवारको सदस्यलाई कति समय खान पुग्छ ?

- ३ महिना भन्दा कम
- ३ महिना देखि ६ महिना
- ६ महिना देखि १ वर्ष सम्म
- १ वर्ष भन्दा बढी
- १ वर्ष भन्दा कम अवधि खाना पुग्ने भए बाँकी अवधि खानपानको व्यवस्था कसरी मिलाउनु भएको छ ?

२१.तपाईंको घरमा करेसाबारी छ ?

क. छ

ख. छैन,

यदि भएका करेसाबारीमा सरदर कति महिना तरकारी उपलब्ध हुन्छ ?

२२.तपाईंले पशुपालन गर्नु भएको छ ? यदि छ भने कुन कुन पशुपालन कति संख्यामा गर्नुभएको छ। ....

२३.तपाईंका परिवारका विद्यालय जाने उमेर समुहका सबै बालबालिका विद्यालय भर्ना भएका छन् ? क. छन् ख. छैनन, यदि नभएमा कारण खुलाउनुहोस।

२४.तपाईं कुनै प्रकारको हिंसामा पर्नुभएको छ ?

क. छ

ख. छैन

यदि भएमा कस्तो हिंसामा पर्नुभएको थियो र को बाट हिंसा भएको थियो ? (ऐच्छिक प्रश्न)

तपाईंले नेपाल सरकारबाट वितरण गरेको बाल पोषण अनुदान प्राप्त गर्ने गर्नुभएको छ ? यदि छ भने पछिल्लो पटक प्राप्त रकम के मा खर्च गर्नुभयो ?

नेपाल सरकार
सिंहदरबार, काठमाडौं

अनुसूची ८

कार्यविधिको दफा ११ (५) सँग सम्बन्धित

लाभग्राहीको उद्यमशीलता विकास र पोषण सुधारको कार्ययोजना

१. लाभग्राहीको नाम थरः

२. ठेगानाः

३. प्रस्तावित व्यवसायको आयआर्जन योजना

विवरण	परिमाण
व्यवसाय नाम	
व्यवसायमा तपाईंको कामको अनुभव भए/नभएको	
प्रस्तावित व्यवसायमा अनुभव भएमा (वर्ष)	
प्रस्तावित व्यवसायको लागि तालिम आवश्यक भए/नभएको	
तालिम आवश्यक भएमा कस्तो तालिम आवश्यक हो (खुलाउने)	
प्रस्तावित व्यवसायमा हुने लगानी	
अनुदान प्राप्त गर्ने रकम भन्दा बढी लगानी हुने भएमा सोको पूर्ति कसरी हुन्छ?	
प्रस्तावि व्यवसायको मुख्य जोखिम	
अनुमानित आय (वार्षिक)	
अनुमानित नाफा (वार्षिक)	

४. पोषण सुधारको कार्ययोजना

क्र.सं.	कार्य	अपेक्षित नतिजा

५. अन्यः

अनुसूची ९

कार्यविधिको दफा ११ (५) सँग सम्बन्धित

सामूहिक प्रतिबद्धताको नमूना

.... प्रदेश, ... जिल्ला, ... गाउँपालिका/नगरपालिका वडा नं. ...... मा गठन भएको .... समूहमा आबद्ध हामी सुनौला हजार दिनका विपन्न महिला सदस्यहरू बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम अन्तर्गत प्राप्त आयआर्जन अनुदानको प्रभावकारी उपयोग गरी आफ्नो तथा परिवारको पोषण अवस्था र आयआर्जनमा सुधार गर्ने उद्देश्यले देहायबमोजिमका प्रतिबद्धताहरू स्वेच्छाले स्वीकार गरी इमानदारीपूर्वक पालना गर्ने सामूहिक प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दछौं।

१. अनुदानको सदुपयोग गर्नेः प्राप्त अनुदान रकम स्वीकृत व्यवसायिक योजना तथा कार्ययोजनाअनुसार आयआर्जनमूलक गतिविधिमा मात्र प्रयोग गर्नेछौं र अनुदान रकमको दुरुपयोग हुन दिनेछैनौं।

२. व्यवसाय सञ्चालन तथा निरन्तरताः स्वीकृत व्यवसायिक योजनाअनुसार व्यवसाय सञ्चालन गरी त्यसलाई नियमित र दिगो रूपमा निरन्तरता दिनेछौं। व्यवसाय परिवर्तन गर्नुपर्ने भएमा स्थानीय तहको स्वीकृति लिनेछौं।

३. पोषण सुधारलाई प्राथमिकता दिनेः आयआर्जनबाट प्राप्त आम्दानीको उचित उपयोग गरी आफू, आफ्ना बालबालिका तथा परिवारका सदस्यहरूको पोषण, स्वास्थ्य, सरसफाइ र खाद्य सुरक्षामा विशेष ध्यान दिनेछौं।

४. समूहगत सहकार्य र सिकाइः समूहका सबै सदस्यहरूबीच आपसी सहयोग, अनुभव आदान प्रदान तथा सफल व्यवसायिक अभ्यासहरूको साझेदारी गरी आयआर्जन गतिविधिलाई प्रभावकारी बनाउनेछौं।

५. प्रगति तथा पारदर्शिताः अनुदानबाट सञ्चालन गरिएको व्यवसायको प्रगति, आम्दानी तथा समस्याका सम्बन्धमा समूहको नियमित बैठकमा जानकारी गराउनेछौं र आवश्यक अभिलेख सुरक्षित राखेछौं।

६. अनुगमन तथा जवाफदेहिताः हाम्रो गाउँपालिका/नगरपालिका तथा सम्बन्धित निकायबाट हुने अनुगमन, अभिमुखीकरण तथा आवश्यक सहयोगमा सक्रिय रूपमा सहभागी हुनेछौं र अनुदानको उपयोग सम्बन्धमा आवश्यक जानकारी तथा प्रमाण उपलब्ध गराउनेछौं।

७. सामूहिक उत्तरदायित्वः कुनै सदस्यले अनुदान रकमको दुरुपयोग गरेको वा स्वीकृत उद्देश्यविपरीत प्रयोग गरेको पाइएमा समूहले सम्बन्धित निकायलाई जानकारी गराउनेछ र प्रचलित कार्यविधि तथा नियमअनुसार रकम फिर्ता/असुलीको प्रक्रियामा सहयोग गर्नेछ।

लाभग्राहीको नाम, थर र दस्तखत

इति सम्वत २०८२/०३/०.. रोज ..... शुभम्।

नेपाल सरकार
भूमि व्यवस्था, सहकारी, तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

अनुसूची १०

कार्यविधिको दफा ११ (४) सँग सम्बन्धित

सुनौला हजार दिनका विपन्न महिलाहरूको आर्यआर्जन अनुदानको लागि

सम्झौता पत्र

.... प्रदेश .... जिल्ला .... गाउँ/नगरपालिका (यसपछि कार्यालय भनिने) र .... प्रदेश .... जिल्ला .... गाउँपालिका .... वडा नं ...... मा बस्ने श्री .... को श्रीमति /छोरी श्री .... (यसपछि लाभग्राही भनिने) बीच बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम अन्तर्गत सशर्त अनुदानमा प्राप्त रकम बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम कार्यविधिको दफा ११ (४) बमोजिम देहायमा सर्तहरू पालना गर्न दुवै पक्ष मञ्जुर भई यो सम्झौता गरी एक /एक प्रति लियौं दियौं।

शर्तहरू

१. कार्यालयले लाभग्राहीलाई संलग्न कार्ययोजना बमोजिमको कार्य गर्न बैक खातामा प्राप्त हुनेगरी प्रति लाभग्राही रु २५,०००।०० उपलब्ध गराउनेछ।
२. लाभग्राहीले कार्ययोजना पेश गरे अनुरूपकै व्यवसाय सञ्चालन गर्नुपर्नेछ। स्वीकृत भएको व्यवसाय बाहेक अन्य व्यवसाय गर्नुपर्ने भएका संसोधित योजना कार्यालयमा पेश गरी स्वीकृत गराउनुपर्नेछ।
३. लाभग्राहीले प्राप्त गरेको रकमको पोषण सुधारसँग सम्बन्धित अनुदान भएको हुँदा समुचित सदुपयोग गर्नुपर्नेछ। प्राप्त उपयोग गर्न नसकेमा कार्यलयमा फिर्ता गर्नुपर्नेछ।
४. लाभग्राहीले व्यवसायिक योजना कार्यान्वयनको लागि लाभग्राही वा लाभग्राहीका परिवारका सदस्यलाई कार्यालयले अभिमुखीकरण, तालिम प्रदान गर्न सक्नेछ।यस्तो तालिममा लाभग्राही स्वयं वा परिवारका सदस्य सहभागी हुनुपर्नेछ।
५. लाभग्राहीले प्राप्त गर्ने पोषण सुधार सम्बन्धित अनुदान रकममा कुनै सेवा शुल्क तथा व्याज लाग्ने छैन।तर अनुदानको दुरुपयोग गरेको खण्डमा कार्यालयले व्याज सहित असुलउपर गर्न सक्नेछ।
६. अनुदान प्राप्त गर्ने लाभग्राहीले आफ्नो, परिवारका सदस्यको पोषणमा विशेष ध्यान दिनु पर्नेछ।
७. कार्यालयले प्रदान गरेको अनुदानको उपयोगको सम्बन्धमा पहिलो पक्ष आफैं वा अन्य तेस्रो पक्ष मार्फत अनुगमन गर्न सकिनेछ।
८. लाभग्राहीले प्राप्त रकमको दुरूपयोग गरेको पाईएमा पहिलो पक्षले जुनसुकै समयमा रकम फिर्ता /असुल गर्न सक्नेछ।
९. लाभग्राहीले अनुदान प्राप्त गरेको रकमबाट गरेको कामको प्रगति समूहको बैठकमा जानकारी गराउनु पर्नेछ।
१०. यस सम्झौतासाथ संलग्न लाभग्राहीको स्वीकृत व्यवसायिक योजना यसै सम्झौताको अंग मानिनेछ।
११. यस सम्झौतामा उल्लेख भए बाहेकका विषयहरु प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछन्।

पहिलो पक्ष	दोस्रो पक्ष
हस्ताक्षरः	हस्ताक्षरः
नामः	नामः
पदः	ठेगानाः

साक्षीहरु

हस्ताक्षरः	हस्ताक्षरः
नामः	नामः
पदः	ठेगानाः

इति सम्वत २०८.... रोज ..... शुभम

अनुसूची ११

कार्यविधिको दफा ११ (१७) सँग सम्बन्धित

कार्यक्रमबाट लाभान्वित घरपरिवारको विवरण

क.सं.	नाम, थर	ठेगाना	सम्पर्क नं.	व्यवसाय	उमेर	लिङ्ग	जाति	कुनै प्रकारको अपाङ्गता भए/नभएको	कैफियत
१									
२									
३									
४									
..									
..									

अनुसूची १२

कार्यविधिको दफा ११ (१८) सँग सम्वन्धित

अनुदान उपयोगिता सम्वन्धी अनुगमन प्रतिवेदन

१. अनुगमन गरेको लक्षित समूहको नाम र ठेगानाः
२. अनुगमन गरिएको मितिः
३. अनुगमन समितिका सदस्यको विवरणः
४. अनुगमन गरिएको घरधुरीको संख्याः

क.सं.	लाभान्वित लाभग्राहीको नाम	ठेगाना	प्राप्त गरेको रकम	सञ्चालित व्यवसाय	व्यवसायको अवस्था	नाफा	लाभग्राहीको पोषण सम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धि भएको छ?	लाभग्राहीका बालबालिको पोषण अवस्था	कैफियत
१									
२									
३									
४									
..									
..									

नेपाल सरकार
संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं

अनुसूची १३
कार्यविधिको दफा १८ सँग सम्बन्धित
प्रदेश पोषण सहजकर्ताको कार्यविवरण

क. उत्तरदायित्वः प्रदेश नीति तथा योजना आयोगको सम्बन्धित महाशाखा प्रमुखको मातहतमा रही प्रदेश नीति /योजना आयोग तथा नीति तथा योजना आयोगका प्रशासकीय प्रमुख प्रति उत्तरदायी भई कार्यसम्पादन गर्ने। साथै बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमको प्रदेश संयोजक मार्फत संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयमा समेत प्रतिवेदन गर्ने।

ख. प्रमुख जिम्मेवारीहरू

१. प्रदेश स्तरीय पोषण तथा खाद्य सुरक्षा निर्देशक समितिको सचिवालय सञ्चालनमा सहयोग गर्ने,
२. प्रदेश स्तरीय पोषण तथा खाद्य सुरक्षा निर्देशक समितिको निर्णय कार्यान्वयन गर्न सचिवालयलाई सहयोग गर्ने,
३. बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमको कार्यान्वयनको लागि स्थानीय तहको योजना तर्जुमा प्रक्रियामा पोषणको विषयलाई मूलप्रवाहीकरण गर्न सहयोग र सहजीकरण गर्ने,
४. बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम अन्तर्गत प्रदेश तथा स्थानीय तहले कार्यान्वयन गर्ने पोषणसँग सम्बन्धित कार्यक्रम कार्यान्वयनमा सहयोग गर्ने,
५. पोषण सम्बन्धी तथ्याङ्क संकलन, विश्लेषण तथा नियमित प्रतिवेदन तयार गरी आयोग तथा सरोकारवाला निकायमा पेश गर्ने,
६. पोषणमैत्री स्थानीय शासन प्रणाली प्रवर्द्धन गर्न सम्बन्धित स्थानीय तहहरूलाई सहयोग तथा सहजीकरण गर्ने,
७. सामाजिक तथा व्यवहार परिवर्तन सञ्चार (SBC) गतिविधिहरू कार्यान्वयन गर्नमा समन्वय र प्रवर्द्धन गर्ने,
८. पोषण सहजकर्ता, स्थानीय तहका विषयगत श्रोतव्यक्ति र अन्य कर्मचारीहरूसँग नियमित समन्वय, क्षमता विकास र अनुगमन गर्ने,
९. पोषण सम्बन्धि प्रतिवेदन तथा विवरणहरु WB२S लगायतका प्रणाली मार्फत अद्यावधिक गर्ने,
१०. प्रदेश तथा स्थानिय तहमा सरोकारवाला तथा साझेदार संस्थासँग सहकार्य र समन्वय गर्ने,
११. खाद्य तथा पोषण सुरक्षाको अवस्था विश्लेषण र पोषणमा वकालत गर्ने,
१२. विषयगत क्षेत्रसँग समन्वय गरी कृषि उत्पादन, उपभोग र पोषणको अवस्थाको विश्लेषण गरी वार्षिक योजना बनाउन सहयोग गर्ने,
१३. आवश्यकताको आधारमा अन्य कामहरु गर्ने।

अनुसूची १४

कार्यविधिको दफा १९ (६) सँग सम्बन्धित

पोषण सहजकर्ताको कार्यविवरण

क. उत्तरदायित्वः सम्पर्क विन्दु तोकिएको शाखाप्रमुखको मातहतमा रही सम्बन्धित विषयगत शाखा प्रमुखहरुसँगको समन्वयमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत प्रति समेत उत्तरदायी हुँदै कार्यसम्पादन गर्ने।

ख. जिम्मेवारी

१) समन्वय र पैरवी

- स्थानीय तहको कार्यालय परिसरमा पोषण कर्नर /पोषण नाङ्लो प्रर्दशनी स्थापना गरी पोषण सन्देश प्रवाहको सुनिश्चता गर्ने।
- पोषणयुक्त स्थानीय खाद्य उत्पादन तथा उपभोगका लागि स्थानीय स्तरमा पैरवी गर्ने।
- बहुक्षेत्रीय पोषण योजना अन्तर्गत गाउँ/नगरपालिका तथा समुदाय स्तरमा सञ्चालन हुने तालिम, गोष्ठीमा सहभागी हुने र तालिम कार्यक्रम सञ्चालन गर्न आवश्यक सहयोग र सहजीकरण गर्ने।
- गाउँ/नगरपालिकामा कार्यरत सामाजिक परिचालकहरु तथा महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरुसँग समन्वय र सहकार्य गरी सुनौला हजार दिनका घरपरिवारको पोषणको अवस्था सुधारको लागि घर पहिचान गरी घरभेट गरेर पोषण सम्बन्धी सचेतना गराउने।
- कडा शीघ्र कुपोषित (Severe Acute Malnutrition: SAM) र मध्यम शीघ्र कुपोषित (Moderate Acute Malnutrition: MAM) बालबालिकाका घरपरिवारका सदस्यहरुलाई स्वास्थ्य संस्थामा जानको लागि परामर्श (Counseling) गर्ने।
- स्वास्थ्य संस्थाहरुमा उपचार गराउन ल्याइएका बच्चाहरुका आमा तथा हेरचाह गर्ने व्यक्तिलाई स्वास्थ्य संस्थाहरु मार्फत शिशु तथा बाल्यकालीन पोषण र बहुक्षेत्रीय पोषण योजना अन्तर्गत तोकिएका सेवा सम्बन्धी परामर्श प्रदान भएको सुनिश्चिताको लागि स्वास्थ्य संस्थाहरुसँग समन्वय र सहजीकरण गर्ने।
- पोषणमैत्री स्थानीय तहको प्रतिबद्धता पुरा गर्न पूर्ण पोषणयुक्त घर, गाँउ र वडा घोषणा अभियानका लागि सूचकहरु र विधि एवं प्रक्रियाबारे जानकारी गराउँदै स्थिति पत्र प्रकाशन गर्ने कार्यको लागि आवश्यक सुचना तथा तथ्यांक संकलन गर्ने।
- पोषणमैत्री अभियानलाई सहयोग पुग्ने पूर्ण साक्षरता, पूर्ण खोप, पूर्ण सरसफाईयुक्त, खुला दिसामुक्त, घरभित्रको धुवाँरहित, किशोरीमैत्री सेवा प्रवाह जस्ता स्थानीय तहको अभियान/पहलमा सहयोगी भूमिका निर्वाह गर्ने।
- स्वास्थ्य, सरसफाई र पोषणसँग सम्बन्धित राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरका अवसर तथा दिवसहरु (जस्तै राष्ट्रिय सरसफाई सप्ताह, विश्व हात धुने दिवस, विश्व वातावरण दिवस, पानी दिवस, विश्व चर्पी दिवस आदि) मनाउन पैरवी तथा सहजीकरण गर्ने।

२) योजना तर्जुमा

- बहुक्षेत्रीय पोषण योजनाका लाभान्वित व्यक्ति र समूहको पहिचान गरी सूची तयार गरी उक्त विवरण विषयगत शाखामा अभिलेखीकरणको लागि सहयोग गर्ने।
- स्थानीय तहको वार्षिक योजना तर्जुमा प्रक्रियामा प्रत्यक्ष सहभागी भई बस्तीस्तरबाट बहुक्षेत्रीय पोषण योजनासँग सम्बन्धित लाभान्वित/लक्षित वर्गको लागि तोकिएका योजना छनौट गर्न सहजीकरण र पैरवी गर्ने।
- बहुक्षेत्रीय पोषण योजनाको वार्षिक कार्यक्रम तयार गर्दा नियमित कार्यक्रम र लक्षित कार्यक्रम सञ्चालन हुने बस्ती /वडा पहिचान गरी सोही अनुसार कार्यक्रम र क्रियाकलापलाई अन्तिम रुप दिन निर्देशक समिति, बजेट तर्जुमा समिति र सम्बन्धित शाखामा सहजीकरण गर्ने।
- बस्तीस्तरबाट छनौट भई आएका पोषणसँग सम्बन्धित योजनाहरुको प्राथमिकरणका लागि वडा समिति तथा विषयगत समितिहरुमा पैरवी गर्ने।
- बहुक्षेत्रीय पोषण योजनासँग सम्बन्धित योजना तर्जुमा गर्दा योजनासँग सम्बन्धित रहेका स्वास्थ्य, कृषि, पशुपञ्छी, शिक्षा, खानेपानी तथा सरसफाई, महिला तथा बालबालिका र शासकीय प्रबन्ध जस्ता क्षेत्र समेटेर योजना तर्जुमा गर्न सहजीकरण गर्ने।

- गर्भवती महिला, सुनौला हजार दिनका आमा र बालबालिका र किशोरी लक्षित हुने गरी वार्षिक योजना निर्माण गर्न बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिलाई आवश्यकता अनुसार सहजीकरण गर्ने।
- गाउँ/नगरपालिकाको अल्पकालीन तथा दीर्घकालीन योजना निर्माणको क्रममा पोषण संवेदनशील र पोषण लक्षित योजना तर्जुमा गर्न सहजीकरण गर्ने।

३) कार्यान्वयन

- बहुक्षेत्रीय पोषण योजना अन्तर्गत गाउँ र नगर कार्यपालिका तथा विषयगत शाखाहरुले सञ्चालन गर्ने क्रियाकलापहरुको मासिक तथा चौमासिक रुपमा कार्य योजना बनाई सोही अनुरुप कार्यान्वयनका लागि सहयोग, सहजीकरण तथा समुदाय परिचालन गर्ने।
- कार्यक्रमसँग अन्तरसम्बन्धित क्रियाकलाप सञ्चालन गर्न गाउँ/नगरपालिकालाई सहयोग गर्ने।
- समुदाय स्तरमा सञ्चालन गरिने तालीम, गोष्ठि तथा अभियानहरुमा पोषणका विषयबस्तु, कार्यान्वयन खाका, विधि, प्रक्रियाको आन्तरिकीकरण गर्न आवश्यक सूचना प्रवाह गर्ने।
- गाउँ/नगरपालिका स्तरीय पोषण तथा खाद्य सुरक्षा निर्देशक समितिको बैठकको नियमितताको लागि आवश्यक सहयोग र सहजीकरण गर्नुको साथै वडा स्तरमा पोषण तथा खाद्य सुरक्षा सहजीकरण समितिको नियमित बैठक गर्न समन्वय गर्ने।
- समुदायमा आधारित संस्था, स्वास्थ्य संस्था, विद्यालय, गैर सरकारी संस्था, सहकारी, महिला समूह, युवा तथा किशोरी समूह जस्ता सरोकारवाला निकायहरुसँग समन्वय गरी उनीहरुको नियमित कार्यक्रमहरुमा पोषण तथा पोषण सुधारका लागि सामाजिक व्यवहार परिवर्तनको आवश्यकता र महत्व उल्लेख गर्दै पोषणको मुख्य सन्देश प्रवाह गर्न सहयोग गर्ने।
- महिला सहकारी वा समूहमा सञ्चालन हुने अनुदानमा आधारित आयआर्जनका कार्यक्रम गर्न सहजीकरण गर्ने।
- विद्यालयमा सञ्चालन हुने दिवा खाजा कार्यक्रम लगायतका पोषणसँग सम्बन्धित कार्यक्रमहरुको सहजीकरण गर्ने।
- स्थानीय तहमा सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थावाट सञ्चालन हुने पोषण सम्बन्धी कार्यक्रमहरुको मूलप्रवाहीकरणको लागि सहजीकरण गर्ने।
- वार्षिक कार्यक्रम तयारी तथा कार्यान्वयन गर्दा तोकिएको दररेट अनुसार हुने सुनिश्चितताको गर्ने।

४) अनुगमन

- बहुक्षेत्रीय पोषण योजना अन्तर्गत अनुगमन योजना तयार गरी अनुगमन गर्न सहजीकरण गर्ने।
- जिल्ला समन्वय समिति, प्रदेश सरकार, नेपाल सरकार तथा विकास साझेदारबाट हुने विभिन्न खालको अनुगमन कार्यमा समन्वय गर्ने र सोको प्रतिवेदन गर्ने।

५) सूचना संकलन, तथ्याङ्क व्यवस्थापन र प्रतिवेदन

- स्वास्थ्य चौकी, महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकासँग समन्वय/सम्पर्क गरी स्वास्थ्य सम्वन्धी तथ्याङ्क लिने तथा पोषण सम्वन्धी तथ्याङ्कहरु अध्यावधिक गर्ने।
- गाउँ र नगरपालिकामा पोषणको क्षेत्रमा काम गर्ने संघ संस्थाहरु र ती निकायबाट सञ्चालन हुने कार्यक्रमको पहिचान गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने संस्था/निकाय, सम्पर्क व्यक्ति र कार्यक्रम सञ्चालन हुने क्षेत्र समेतका विवरण रजिष्टरमा खडा गरी व्यवस्थित गर्ने र आवश्यतानुसार शाखा, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत र निर्देशक समितिलाई उपलब्ध गराउने।
- गाउँ/नगरपालिका स्तरीय पोषण तथा खाद्य सुरक्षा सचिवालय स्थापना गर्न सहयोग गर्ने। सोको स्थापना पछि स्थानीय तहमा पोषणको क्षेत्रमा भएका क्रियाकलापको रेकर्ड व्यवस्थित गर्न समन्वय गर्ने।
- गाउँ/नगरपालिकाको पोषण पाश्र्वचित्र तयार गर्न सहयोग गर्ने। पाश्वचित्र पहिलेनै बनिसकेको भएमा सोको अद्यावधिक गर्न आवश्यक तथ्याङ्क संकलन गर्ने र पाश्र्वचित्र बनाउन सहयोग गर्ने।
- बहुक्षेत्रीय पोषण योजना अन्तर्गत कार्यपालिका तथा विषयगत शाखाहरुवाट सम्पन्न भएका क्रियाकलापको साथै योजनासँग सम्बन्धित उपलब्धि तथा सफल अभ्यासहरू संकलन र अभिलेखिकरण गर्ने।
- पोषण सम्बन्धी प्रतिवेदनहरु स्थानीय तहमा सुरक्षित रुपमा अभिलेखीकरणको सुनिश्चिता गर्ने।

- तोकिएको ढाँचामा मासिक, चौमासिक र वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरी सम्पर्क शाखा प्रमुख एवम् विषयगत शाखा प्रमुख मार्फत प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत समक्ष पेश गर्ने एवम् सोको एक प्रति प्रदेश र मन्त्रालयमा समेत पठाउने।
- मन्त्रालयले माग गरेको अवस्थामा बहुक्षेत्रीय पोषण योजनासँग सम्बन्धित प्रतिवेदनहरु उपलब्ध गराउने।
- बहुक्षेत्रीय पोषण योजनाको Web Based Reporting System (WBRS) मा नियमित रूपमा प्रगति विवरण प्रविष्ट गरी विवरण प्रविष्टि भए/नभएको सुनिश्चितता गर्ने।

६) पोषण सहजकर्ताको लागि तोकिएको परिमाणात्मक न्यूनतम लक्ष्यः

क्र.सं..	क्रियाकलाप	इकाइ	निर्धारित न्यूनतम लक्ष्य
१	गाउँपालिका /नगरपालिका स्तरीय पोषण तथा खाद्य सुरक्षा निर्देशक समितिको बैठक बस्न सहजीकरण	त्रैमासिक	४ पटक
२	सुनौला हजार दिनका महिलासँग घरभेट गरी पोषण सम्बन्धी जानकारी प्रदान गर्ने	गाउँ/नगरपालिका जम्मा संख्या मध्ये वार्षिक	हिमालः १५० जना पहाडः ३०० जना तराइः ५००
३	सामुदायिक विद्यालय एवम् युवा सञ्जालसँगको समन्वयमा किशोर किशोरीसँग पोषण सम्बन्धी अन्तरक्रिया गर्ने	वार्षिक	६ वटा विद्यालयमा अन्तर्क्रिया गर्ने
४	आमा समूह, किशोरी समूह तथा बालसमूहमा पोषण सुधारको लागि सामाजिक व्यवहार परिवर्तन सम्बन्धी अन्तरक्रिया गर्ने	वार्षिक	६ पटक
५	हालसम्म अनुदान पाएका समूह सदस्यको आयआर्जन तथा पोषण सुधारको अवस्थाको अनुगमन र प्रतिवेदन गर्ने	वार्षिक	सबै समूह/सदस्यको १ पटक
६	गत विगतमा पोषण सुधारको लागि आयआर्जन अनुदान प्राप्त गर्ने समूहको बैठक गरी पोषण र अनुदानको प्रभावकारीता सम्बन्धी अन्तरक्रिया एवम् अनुभव आदानप्रदान गर्ने	जना	७५ जना
७	गाउँ/नगरपालिकाबाट सञ्चालन भएका पोषणसँग सम्बन्धित कार्यक्रमहरू दिवा खाजा कार्यक्रम, वृद्धि अनुगमन कार्यक्रम, बाल पोषण अनुदान लगायतका कार्यक्रम कार्यान्वयनको अवलोकन, सहजीकरण, सहयोग र समन्वय गर्ने		आवश्यकता अनुसार
८	स्थानीय तहको योजना तर्जुमा प्रक्रियामा पोषणको विषय मुलप्रवाहीकरणको लागि सहजीकरण	वार्षिक	१ पटक
९	बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम अन्तर्गतका सबै कार्यक्रमको कार्यान्वयनमा समन्वय र सहजीकरण गर्दै Hard Copy र Online Reporting System मा प्रतिवेदन गर्ने	मासिक	१२ पटक
१०	पोषण सहजकर्ताले मासिक कार्ययोजना बनाई शाखा प्रमुखबाट स्वीकृत गराई वार्षिक कार्यदिनको ७०% समय समुदायस्तरमा उपयोग गरेको।	वार्षिक	जम्मा कार्यदिनको ७०%
११	सफल अभ्यास संकलन	अर्धवार्षिक	२ वटा

अनुसूची १५
कार्यविधिको दफा १९ (८) सँग सम्बन्धित
पोषण सहजकर्ताको कार्य सम्पादन मूल्यांकन फारामको ढाँचा

नामः .... ठेगानाः ....

मूल्याङ्कन आ.व.:

क्र.स.	सूचकहरू	आधार	अङ्कभार	प्राप्ताङ्क
१	समन्वय र पैरवी (२०)	१. लक्षित समूहका घरधुरीमा गई पोषण सन्देश प्रवाह गरेको	५	
		२. कार्यक्रम कार्यान्वयनमा लक्षित घरधुरी पहिचानको लागि समन्वय गरेको।	३	
		३. पोषण सन्देश प्रवाहको लागि स्थानीय तहमा पोषण कर्नर स्थापना र सञ्चालन भएको।	३	
		४. पोषण तथा खाद्य सुरक्षा निर्देशक समितिको बैठकको सहजीकरण, निर्णयको मस्यौदा तयार गर्न सक्ने क्षमता, विषयगत इकाईको भूमिका प्रस्ट पारेको।	५	
		५. स्थानीय तहमा हुने तलिम, गोष्ठी सञ्चालनमा सहयोग र सहजीकरण गरेको।	४	
२	योजना तर्जुमा (२०)	१. पोषण प्रोफाइल अध्यावधिक राखि योजना तर्जुमाको क्रममा विषयगत शाखाबाट उपयोग भएको।	४	
		२. बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमबाट छनोट हुने योजना बस्ती स्तरबाटै माग हुँदै आएक योजना मध्येबाट छनोट भएको।	३	
		३. कार्यविधिको व्यवस्था अनुसार बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमको योजना तर्जुमा भई एकीकृत योजना तयार गरेको	५	
		४. स्थानीय तहको वार्षिक योजनामा पोषण सुधार लागि गाउँ/नगरपालिकाले अंगिकार गर्ने नीति स्पष्ट उल्लेख भएको	३	
		५. पोषण सुधारको लागि स्थानीय तहको स्रोतबाट समेत बजेटको विनियोजन गर्न पैरवी गरेको।	५	
३	कार्यक्रम कार्यान्वयन (२५)	१. बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम कार्यान्वयनको कार्ययोजना बनाएको।	५	
		२. आफ्नो मासिक कार्ययोजना सम्बन्धित शाखा प्रमुखबाट स्वीकृत गराई ७० प्रतिशत समय समुदायमा उपभोग गरेको।	५	
		३. गाउँपालिका/नगरपालिका र वडामा समितिको गठन तथा गठन भइसकेको हकमा नियमित बैठक गरेको	५	
		४. योजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा तोकिएको कार्यविधिको पूर्ण रूपमा पालना गरिएको गर्दै बहुक्षेत्रीय पोषण	५	

नेपाल सरकार
सिंहदरबार, काठमाडौं

क्र.स.	सूचकहरू	आधार	अङ्कभार	प्राप्ताङ्क
		कार्यक्रम अन्तरगर्तको अनुदान वितरण र लक्षित कार्यक्रम कार्यविधिमा तोकिए बमोजिम कार्यान्वयन भएको।		
		५. पोषण सहजकर्ताको लागि तोकिएको परिमाणात्मक लक्ष्य हासिल गरेको।	५	
४	अनुगमन (९)	१. बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमबाट भएका कार्यक्रमको अनुगमन सम्बन्धित पदाधिकारीहरूबाट अद्यावधिक प्रतिवेदन तयार गरेको।	५	
		२. पोषण सहजकर्तालि कार्यक्रम अन्तगर्त भएका सबै क्रियाकलपापको अनुगमन गरेको।	४	
५	सूचना संकलन, तथ्याङ्क व्यवस्थापन र प्रतिवेदन (१६)	३. पोषण पाश्वचित्र अद्यावधिक गरी राखेको।	५	
		४. स्थानीय तहमा कार्यरत संघ संस्था तथा ती निकायबाट हुने कार्यक्रमको पहिचान गरी तथ्याङ्क व्यवस्थित गरी राखेको।	३	
		५. शाखाहरूबाट भएका पोषणसँग सम्बन्धित कामहरूको साथै योजनासँग सम्बन्धित उपलब्धी र सफलता संकलन र अभिलेखिकरण गरेको।	३	
		६. प्रदेश तथा मन्त्रालयबाट माग भएको प्रतिवेदनहरू तोकिएको ढाँचामा तयार गरी समयमै पठाएको।	५	
६	वैयक्तिक क्षमता विकास र अनुशासन (१०)	विषयगत क्षेत्र एवम् सूचना प्रणालीको आधारभूत ज्ञान तथा प्रयोग (जस्तैः इमेलमा जवाफ फर्काउन सक्ने, गुगल सिट भर्ने, भर्चुअल बैठक गर्न सक्ने लगायत पोषण सहजकर्ताको कार्यकक्ष, हाजिरी, फिल्ड रजिष्टर व्यवस्थित)।	१०	
		जम्मा	१००	

स्तरीकरण:

६० प्रतिशत देखि ७० प्रतिशतः सन्तोसजनक

७० भन्दा बढी ८० प्रतिशत सम्मः राम्रो

८० भन्दा बढी ९० प्रतिशत सम्मः धेरै राम्रो

९० प्रतिशत भन्दा बढीः उत्कृष्ट